

FOLKHEMSELITEN DRAR IFRÅN

Texter: Dan Andersson, Agneta Carleson, Anna Fransson
och Peeter Jaan Kask (kapitel 4)

Research och bearbetning: Christina Jonsson, Eva
Bystedt, Anna Fransson, Peeter Jaan Kask och Erik
Mohlin

©2003. Landsorganisationen i Sverige
ISBN NR: 91-566-1468-3
2003.07

SAMMANFATTNING	4
1. FOLKHEMSELITEN DRAR IFRÅN, DISKUSSION.....	7
2. MAKTELITEN 2001	18
I. RESULTAT, SEX MAKTGRUPPER	20
II. FOLKHEMSELITEN	25
III. REGERINGEN OCH DERAS NÄRMASTE.....	28
IV. ARBETSMARKNADENS PARTER.....	30
3. FONDFÖRVALTARNA 1999-2001	34
4. SVENSK TOPPBYRÅKRATI OCH BRYSSELBYRÅKRATERNA.....	36
BILAGA 1 OM RAPPORTSERIEN MAKTELITENS INKOMSTUTVECKLING	44
BILAGA 2 MAKTELITEN 2001	50

Sammanfattning

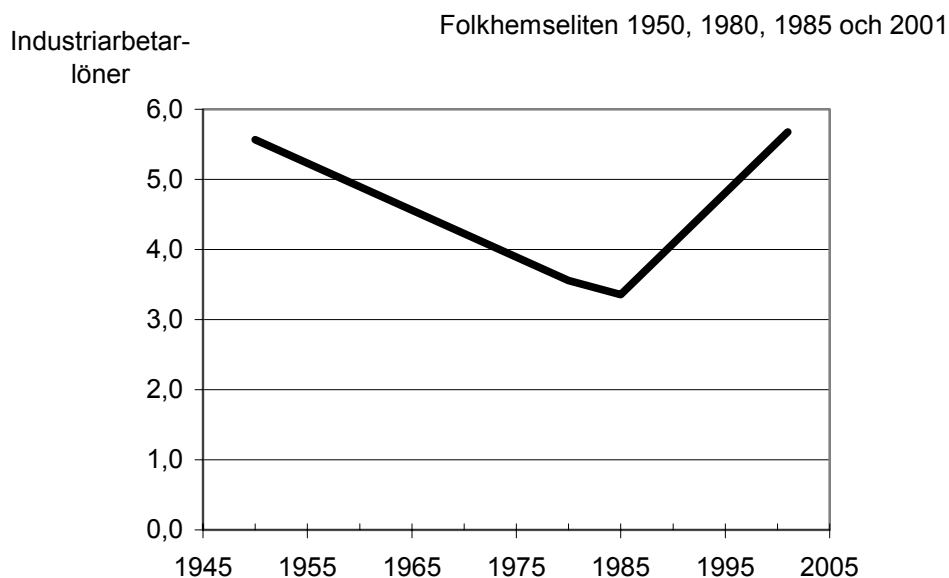
För femte gången presenterar LO en rapport i serien om maktelitens inkomstutveckling. Vi har tidigare haft fokus på den extrema inkomstökningen för storföretagens VDar. I årets rapport tittar vi närmare på den offentligt anställda och folk- och förtroendevalda eliten - folkhemseliten. Vi följer deras inkomstutveckling från 1950 till inkomståret 2001 och jämför den med industriarbetarens.

Jämfört med näringslivet är inkomstutvecklingen för denna krets mycket modest. Snittinkomsten för näringslivets toppar var år 2000 46 industriarbetarlöner, mot 5,7 industriarbetarlöner år 2001 för den krets vi kallar Folkhemseliten. Men vi menar att inkomstutvecklingen även för denna mer lågavlönade elit är av stort intresse. De positioner det handlar om innebär ett tydligt mandat från folket att styra, förvalta och leda vårt samhälle och de stora intresseorganisationerna, och har därför en särskild tyngd.

Vi har särskilt granskat lönerna för våra högsta politiker, nämligen statsministern och övriga statsråd och statssekreterarna, samt inkomsterna för ordförandena i samtliga LO-förbund och LO-ordföranden. Vidare har vi följt upp inkomstökningen för cheferna för PPM-fonderna åren 1999-2001. Vidare presenteras en jämförelse av lönerna för EU-byråkratin och motsvarande arbeten inom den svenska byråkratin.

År 1950 hade den elit som består av folk- och förtroendevalda, höga chefer i statsbyråkratin och chefer för stora folkrörelser inkomster motsvarande 5,6 industriarbetarlöner. År 2001 var denna siffra 5,7. Gapet mellan dessa positioner och industriarbetaren är alltså något större än år 1950.

Figur 1 Folkhemseliten från 1950 till 2001

Från 1950-1980, när det moderna Sverige byggdes, minskade gapet mellan folkhemseliten och industriarbetaren, till 3,6 industriarbetarlöner. Skillnaden var som lägst år 1985, med 3,4 industriarbetarlöner. Hela denna utjämning har nu uttrade-rats.

Det finns skillnader inom denna folkhemselit. Inkomsten för fackliga förtroende-valda har hela perioden 1950-2001 legat mellan tre och drygt fyra industriarbeta-rlöner. Gruppen statliga verksamheter har däremot pendlat från knappt nio ner till 5,4 och upp till 11,6 industriarbetarlöner under samma tidsperiod.

Lönen för statsministern var fram till 1983 densamma som för övriga statsråd, cirka 2,5 industriarbetarlöner. Därefter har statsministerns lön dragit ifrån och är 2001 cirka 5 industriarbetarlöner. Statsrådets löner har också ökat, till motsva-rande 4 sådana löner. Löneökningen för dessa positioner bidrar till att dra upp lönerna även för andra höga poster inom den offentliga förvaltningen.

Lönerna inom EU-byråkratin är betydligt högre än lönerna för motsvarande svenska byråkratjobb, men storleken på gapet varierar mellan olika jobb. Gapet är störst på de lägsta nivåerna och minskar påtagligt längre upp i hierarkin. Det tyder på en Brysseleffekt på de högsta lönerna, det vill säga att EU-lönerna driver upp de svenska toppbyråkratlönerna.

Cheferna för de svenska PPM-fonderna ökade sina inkomster perioden 1999-2001 med 75 procent, från åtta till 14 industriarbetarlöner. Detta samtidigt som börs-värdet sjönk med nästan 27 procent enligt Affärsvärldens generalindex.

Det kan finnas rimliga skäl till att inkomstklyftan mellan vissa elitpositioner inom det vi kallar folkhemseliten och industriarbetaren har ökat. Men en viktig fråga är varför snittet för hela kretsen ökat till drygt 1950 års nivå. Och vad händer om gapet fortsätter att vidgas? Hur mycket mer kan folkets representanter i vid mening tjäna än industriarbetaren och fortfarande uppfattas som legitima företrä-dare?

Skälen till att inkomstgapet ökat mellan industriarbetaren och många av dessa elit-positioner inom politiken, statsapparaten, folkrörelserna och de stora intresseorga-nisationerna är förmodligen flera. I rapporten diskuteras bland annat "närings-livssmittan" - om de dramatiskt ökade inkomsterna för näringslivets VD:ar under senare år också får effekt på övriga eliter's inkomstutveckling. En annan förklaring är den heroisering som skett av chefspositionen, och som lett till ökat lönegap gentemot vanliga löntagare.

I rapporten presenteras också ett antal förslag:

1. Regeringen bör se över kontrollen av de statliga företagens ersättningar. Den alltför otydliga ägarfunktionen i den statliga verksamheten och avsaknaden av ett samlat ägaransvar är några förklaringar till utvecklingen av de statliga lönerna.

2. Regeringen behöver ett system för "ordförandevärdering" på samma sätt som myndighetscheferna utvärderas av regeringskansliet genom myndighetsdialoger.
3. Höjningar av statsministerns lön får inte leda till en höjning av lönetaket för hela det politiska ledarskapet. Statsrådslönenämnden som sätter statsministerns lön får inte bli lönesättande för alla statliga toppchefer. Statsråden bör få differentierade löner, efter uppgifter och erfarenhet.
4. PPM-myndigheten bör få i uppdrag att kraftfullt minska kostnaderna för PPM-vallet och minska antalet fonder. Valfriheten har ett för högt pris.
5. LOs rapportserie Maktelitens inkomstutveckling är den enda i sitt slag. Urvalet är litet på grund av våra begränsade resurser, men vi vill med vår serie uppmärksamma behovet av en årlig elitlönestatistik. Vi uppmanar återigen regeringen att ge medlingsinstitutet eller SCB eller annat statligt organ i uppdrag att utforma en offentlig statistik för maktelitens löneutveckling.

1. Folkhemseliten drar ifrån, diskussion

Detta är femte rapporten i LOs serie om maktelitens inkomstutveckling. I denna serie följer vi inkomstutvecklingen för elitpositioner i det svenska samhället. Inkomstserien i vårt huvudmaterial sträcker sig från 1950.¹ Vi har i de tidigare rapporterna fokuserat på den extrema inkomstökningen för storföretagens ledningar. I årets rapport har vi valt att titta närmare på den offentligt anställda och den folk- och förtroendevalda eliten. Undersökningen redovisas i kapitel 2.

Jämfört med näringslivet är inkomstutvecklingen för den här gruppen långt ifrån dramatisk. Det handlar för de flesta positioner om inkomster på runt fem industriarbetarlöner. Som jämförelse kan nämnas att snittinkomsten för eliterna inom näringslivet år 2000 motsvarade 46 industriarbetarlöner.

Men inkomstutvecklingen för folk- och förtroendevalda och offentliganställda är likväl av stort intresse. De här positionerna innebär ett mandat från folket att styra, utveckla och förvalta vårt samhälle. Innehavarna av dessa positioner ska tjäna allmänintresset eller medlemmarna i den organisation de företräder.

Vi granskar i kapitel 2 också särskilt löne- och inkomstutveckling för våra högsta politiker, nämligen statsministern och övriga statsråd samt statssekreterarna. Vi granskar även inkomsterna för LO- förbundens ordföranden och LO-ordföranden.

Vidare ingår en uppföljning av undersökningen i rapporten Eliterna flyger högre (LO 2001) om inkomsterna för cheferna för PPM-fonderna (kapitel 3) samt en jämförelse av lönerna för EU-byråkratin med motsvarande jobb inom den svenska byråkratin (kapitel 4).

I detta kapitel diskuterar vi huvudresultaten av årets granskningar, och lägger avslutningsvis fram några förslag.

"Folkhemseliten"

I den här rapporten granskar vi inkomstutvecklingen för sex av våra elva maktgrupper, totalt 101 av de sammanlagt 200 elitpositioner som finns med i våra tidigare rapporter.

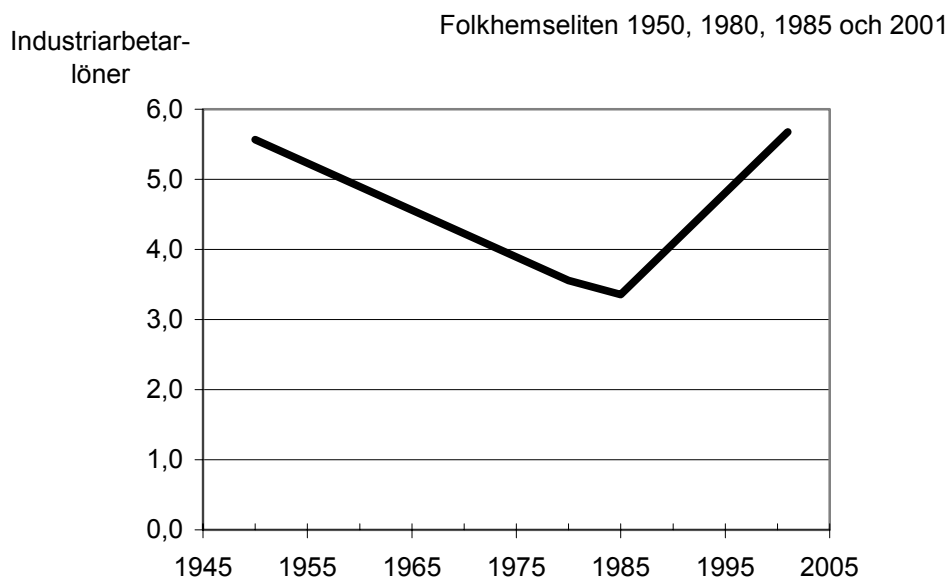
Vi har också fört samman en ny grupp med 87 av de 200 elitpositionerna i vårt ursprungsurval. Denna krets består av folk- och förtroendevalda i politiken och partsorganisationerna på arbetsmarknaden, ledare för stora intresseorganisationer

¹ En närmare beskrivning av urval och metod finns i bilaga 1, sid 44.)

och höga ämbetsmän i staten. Vi menar att dessa 87 positioner har det gemensamt att de i någon mening representerar allmänintresset, och därför kan kallas Folkhemseliten eller allmänhetens tjänare.

Det visar sig att denna krets ända sedan år 1985 har ökat gapet gentemot industriarbetaren, och att skillnaden i inkomst nu är större än 1950, som är vårt första granskningsår.

Figur 2 Utvecklingen 1950-2001 för de 87 positionerna i Folkhemseliten

År 1950 hade denna krets en sammanräknad nettoinkomst motsvarande 5,6 industriarbetarlöner, och år 1985 motsvarande 3,4 industriarbetarlöner. Man kan se denna minskning som ett medvetet resultat av den utjämningstanke som präglade vårt samhälle under efterkrigstiden, den tid då det moderna Sverige byggdes. Det var helt enkelt både rimligt och önskvärt att inkomstgapet mellan industriarbetaren och eliten i samhällets och allmänhetens tjänst skulle minska.

Det är mycket svårare att förklara varför inkomstgapet ökar från 1985 och varför det sakta men säkert vidgas, år efter år, så att det nu är större än innan välfärdsbygget tog fart. Man måste också fråga sig om eliten i allmänhetens tjänst har nått taket nu? Eller kommer klyftan fortsätta att växa? Hur stort kommer då gapet att vara om femton, tjugo, trettio år - och vad innebär det för vårt samhälle om den elit som ska värna om allmänintresset har inkomster som vida överstiger den breda allmänhetens?

Vi vet att det i vårt samhälle fortfarande finns en stor uppslutning kring utjämningstanken när det gäller löner. Det framgår bland annat av LOs rapportserie *Röster om facket och jobbet*, som publicerats regelbundet sedan 1988 och bygger på ett stort antal intervjuer med slumpmässigt utvalda löntagare över hela landet. Av undersökningen framgår bland annat att majoriteten löntagare tror att löneklyftorna i vårt samhälle är mindre än de faktiskt är, men vill ändå att de ska minska

ytterligare. I undersökningen går man inte särskilt in på löneskillnaden mellan eliten och vanliga löntagare, men svaren täcker rimligtvis in även kretsen högavlönade i allmänhetens tjänst.

Bör chefer tjäna mer?

Vad i vårt samhälle bidrar till att skillnaden i inkomst mellan folkhemseliten och industriarbetaren ökat till över 1950 års nivå? Och hur kommer det sig att den här skillnaden har kunnat växa utan att det väckt någon större debatt eller upprörda känslor?

En orsak till den växande inkomstklyftan kan vara något vi valt att kalla för "näringslivssmittan", som vi diskuterar mer ingående nedan. Den dramatiska löneökningstakten för börsbolagens VD:ar under de senaste decennierna har bildat norm även för andra elitgrupper i samhället. För tongivande kretsar i vårt samhälle - men knappast för den vanlige löntagaren - framstår det som helt rimligt att lönen för en hög chefsposition ska öka mer än den för industriarbetaren. Frågan är om det är näringslivets eller den vanlige löntagarens värderingar som ska styra löneutvecklingen för folkhemseliten.

Bolagschefernas uppdrag är att se till en enda faktor - vinsten. De ska maximera vinsten, för att ge aktieägarna högsta möjliga avkastning. Folkhemseliten har ett helt annat uppdrag. De ska se till det breda samhällsintresset, eller allmänintresset. De står därför den vanlige löntagaren mycket närmare än börsbolagens VD:ar.

Skillnad mellan eliterna

Det bör här nämnas att det finns skillnader inom den elit som tjänar allmänheten. Alla har inte ökat inkomstklyftan gentemot industriarbetaren. LO:s förtroendevalda har ungefär samma relation till industrins arbetare som under hela efterkrigstiden, det vill säga omkring tre gånger industriarbetarnas lön. Politiker och tjänstemän i kommuner och landsting har inte heller haft någon stor ökning i relation till industriarbetaren sett över en längre period. Man ligger strax under 1950 års nivå men har ökat från 80-talet och framåt. Även Överhetssamhället om man bortser från kungen har haft en ganska stillsam utveckling gentemot industriarbetaren. De ligger 1,5 industriarbetarlöner under 1950 års nivå och har inte förändrats nästan alls från 1980 och framåt.

Politiker på riksnivå har däremot fått påtagligt ökade löner, under 90-talet från 3,2 till 5,2 industriarbetarlöner. Ordförandena för våra största folkrörelseorganisationer har under 1990-talet ökat inkomsten från 4 till drygt 5 industriarbetarlöner, och cheferna i maktgruppen statliga verksamheter från 8,3 industriarbetarlöner 1990 till 11,6 år 2001.

Självklart måste dessa förändringar ses i sitt sammanhang. De som sätter lönerna för den elit som ska tjäna samhället måste alltid ta hänsyn till lönerna för andra elitpositioner i vårt samhälle.

I vår förra maktelitrapport (LO 2002) visade vi att Näringslivselitens inkomster har gått från 16,5 till gigantiska 46,4 industriarbetarlöner mellan åren 1990 och 2000. Om vi jämför utvecklingen för årets urval med näringslivseliten från 1990 och framåt framgår det att det skett en betydande relativinkomstförskjutning till näringslivets fördel. Folkhemseliten har ökat sin genomsnittliga inkomst med knappt fyrtio procent mellan åren 1990 och 2001 medan motsvarande ökning för näringslivseliten är 180 procent.

Det är viktigt att skillnaderna i samhället inte är allt för stora. Samtidigt är det nödvändigt att de högsta positionerna inom offentlig förvaltning och toppolitiken ger en tillräcklig ersättning. Hög lön är en signal om arbetets status och ett sätt att attrahera den mest kompetenta arbetskraften. Självklart måste vi också diskutera om det kanske har varit nödvändigt att öka klyftan mellan industriarbetare och folkhemseliten för att få kompetenta personer att välja ofta utsatta elitjobb. En del skulle säkert snabbt svara ja - men vi menar att frågan är så viktig att den bör granskas ur flera vinklar. En är lönebildningen.

Eliterna i ett samhälle fungerar ofta som förebilder och normsättare. Detta bör naturligtvis särskilt beaktas av den elit som är allmänhetens tjänare. De breda löntagargrupperna i vårt samhälle och de fackliga organisationerna har idag accepterat att löneökningstakten i Sverige inte får överstiga den i övriga Europa, cirka 3,5 procent. Detta för att klara kravet på låg inflation och slippa räntehöjningar som leder till högre arbetslöshet.

Det är alltså ett samhällsintresse att hålla löneökningstakten på Europeanivå. Eliterna som helhet har i de flesta fall en löneökningstakt som överstiger den nivån. Det gäller även många i urvalet "allmänhetens tjänare". Det kan finnas skäl i enskilda fall för en högre löneökningstakt. Men det blir problem om samhällseliten är från år anser att de kan undantas från de samhällsekonomiska bedömningar som gäller för den stora majoriteten löntagare.

Höjer EU de svenska statstjänstemannalönerna?

Teorin om humankapital säger att olika avkastning på arbete bör leda till flyttning till de jobb eller länder där avkastningen är högre. Det bör också leda till att ersättningarna stiger i utflyttarlandet. Frågan är om de mycket högre lönerna i EU-systemet har börjat påverka lönesättningen för statstjänstemän i Sverige?

EU-lönerna ligger betydligt högre än de svenska lönerna. Men gapet mellan svenska löner och EU-löner är störst på de "lägre" nivåerna och minskar påtagligt längre upp i hierarkin.

Ett departementsråd tjänar i Sverige i genomsnitt 45 500 kronor i månaden, visar vi i ett särskilt kapitel om Brysselbyråkraterna och den svenska byråkratin (kapitel 4). För motsvarande post i Brysselbyråkratin utgår en lön på 98 000 svenska kronor. Departementsrådet tjänar alltså knappt hälften, 46 procent, av sin motsvarighet i Bryssel. Efter skatt betyder det närmare 65 000 i nettolön för en byråkrat på departementsrådnivå i Bryssel mot knappt 27 000 kronor i Sverige. Det finns en tendens till att cheferna i regeringskansliet, det vill säga de som ofta åker till Bryssel för regeringens räkning, har fått högre lönellyft.

Detta gäller inte generaldirektörerna med de högsta lönerna i de stora affärsverken. De har löner som ligger mellan 70 000 - 100 000 kr i månaden. De har sannolikt en mer avgränsad arbetsmarknad.

Det är en kort tid som Sverige har varit med i EU. Men det finns anledning till två reflektioner. För det första är det ganska måttliga lönesteg som skett uppåt, trots att hundratals svenskar har arbetat eller arbetar i EU-systemet. För det andra verkar de svenska toppolitikernas löner fungera som norm för anställda i Sverige.

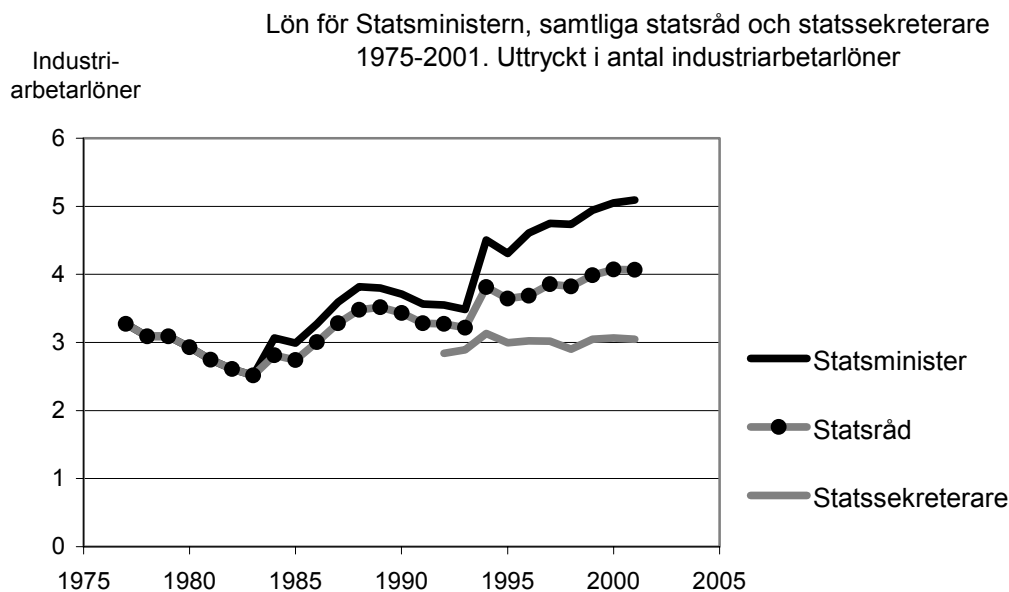
Vår slutsats är att det inte är ödesbestämt att svenska byråkratslöner måste anpassas upp till EU-nivå. Jobbet i Bryssel och de krav och påfrestningar som det innebär avviker så påtagligt från jobb på departementet och med familjen i närheten.

Politikers löner bildar norm

Den andra reflektionen i det föregående avsnittet gällde politikernas normbildande funktion. Vi har i denna rapport särskilt granskat löneutvecklingen - inte inkomstutvecklingen - för statsministern, övriga statsråd och statssekreterarna. (Lön är den för positionen fastställda ersättningen, inkomst innefattar i vår rapport också sidoinkomster samt inkomst av kapital och näringsverksamhet).

Statsministerns och statsrådets löner har ökat gentemot industriarbetarens sedan början av 1980-talet, statsministerns med cirka två industriarbetarlöner och övriga statsråd med en sådan lön. Om vi däremot tittar tillbaka till år 1950 så ligger statsministerns och övriga toppolitikers inkomster något lägre idag än de gjorde då.

Figur 3 Lön för Statsministern, samtliga statsråd och statssekreterare 1975 - 2001 uttryckt i antal industriarbetarlöner

Nu bestämmer inte statsministern över sin lön, den sätts av statsrådslönenämnden. Vår analys är alltså ingen kritik av den just nu sittande statsministern. Vi diskuterar genomgående positioner, både i offentlig och i privat maktelit, och inte personer.

Statsministerfunktionen kan vara värd sin lön. Det är ett mycket utsatt arbete med helt orimliga arbetstider. Men ämbetets lön är i sig en signal mot andra tjänster inom den statliga förvaltningen. Detta gäller naturligtvis även statsrådslöner, det vill säga om statsrådets löner ökar så påverkar det också andra tjänster. Många offentliga tjänster har ett respektavstånd till statsrådets löner, och höjda statsrådslöner innebär en stark drivkraft för att lyfta även dem i motsvarande takt. I grova drag handlar det om ett tusental tjänster som på detta sätt påverkas av statsrådslöner.

Statsrådsarvodesnämnden

Enligt Statsrådsarvodesnämnden finns det främst två skäl till att ministrarnas löner har ökat särskilt mycket i jämförelse med industriarbetaren under de senaste åren.

Dels släpade ministerlönerna efter under första halvan av nittiotalet på grund av att föregångaren till statsrådslönenämnden lades ned i samband med Rehnberg-kommissionen i slutet på 80-talet och början av nittiotalet. Ministerlönerna låg då i stort sett stilla under flera år i följd. Detta var dels ett problem direkt för ministrarna som i vissa fall fick ekonomiska problem på grund av de låga lönerna, något som inte är rimligt med tanke på arbetsbördan och uppdragets särart. Att vara minister är för de flesta inget livstidsjobb, utan uppdraget varar ofta i 8-10 år, och det är en ansträngande period i en persons liv. Personen som har uppdraget bör inte bli drabbad ekonomiskt på grund av sitt uppdrag. Indirekt blev det ett problem att det inte gick att få upp de statliga topp tjänstemännens löner då ministrarnas löner är normerande för övriga statligt anställda.

Det andra skälet är att lönespridningen i samhället i stort har ökat. Statsrådsarvodesnämnden jämför med ersättningen för liknande uppdrag i Sverige och internationellt. Då dessa ökat i snabbare takt än industriarbetarens lön är det naturligt att även de svenska ministrarnas löner gör det.

Lönesättningen är hela tiden en avvägning mellan vad som är en rimlig ersättning i allmänhetens ögon, och en nivå som är tillräckligt konkurrenskraftig för den här typen av elitjobb.

Fram till slutet av 80-talet fanns det en föregångare till dagens nämnd med bland andra fackliga representanter. Därefter saknades under några år en speciell institution för statsrådets löner. Statsrådsarvodesnämnden i sin nuvarande utformning bildades 1994. Den består av en ordförande och två ledamöter, och dessa får sitt uppdrag från riksdagen. Konstitutionsutskottet nominerar ledamöterna i nämnden.

Källa: DN, 2002-06-17, Aftonbladet 2001-06-20 samt samtal med ordföranden för Statsrådsarvodesnämnden, som är det organ som sätter statsrådets löner.

Vi skall strax diskutera det heroiska ledarskapet. Statministerns funktion har förändrats på grund av det alltmer mediala samhället och EU-arbetet som innebär att statsministern måste vara alltmer utomlands och arbeta med utrikesfrågor. Man kan nog med fog hävda att man alltid förväntar sig heroiska insatser av en statsminister.

Detta reser frågan om differentiering mellan statsråden. Om det är nödvändigt att höja statsministerns lön är det då nödvändigt att också höja lönerna för alla de statsråd som är departementschefer och vars löner påverkar många chefer? Inte utför väl alla heroiska insatser för landet? Finans- och utrikesministerns funktion, till exempel, är väsentligt annorlunda än de övrigas. Och inte kan väl alla under 30-35 år som blir statsråd vara värda en lön som är 4 gånger en industriarbetarens?

Varför drar eliterna ifrån?

Vi har redan antytt att lönetaket lyfts för de högre statliga tjänstemännen genom att statsrådets löner stiger. Men varför stiger den statliga maktelitens löner? När vi förra året sökte förklara de privata direktörernas löneutveckling argumenterade vi utifrån fem linjer. Några av dem försöker vi här att tillämpa på folkhemseliten.

En första förklaring är förändring i ägandets struktur. Ägandet har blivit mer internationellt och ansiktslöst. Svenskar äger mer utomlands och utlänningar äger mer i Sverige. Både "närtillsynen" och den sociala kontrollen har helt enkelt minskat. Men internationalisering är en förklaring som knappast är tillämplig på statliga bolag och förvaltningar. Förvaltningschefer och generaldirektörer har inte en internationell marknad.

En andra förklaring till att företagsledningarna får allt mer av företagets resultat är att fackföreningarna har försvagats. Fackföreningarna har som huvuduppgift att vara en motkraft till kapitalägandet. När fackföreningarna försvagas ökar företagsledningarnas handlingsfrihet.

Det heroiska ledarskapet

Den tredje förklaringen är de djupgående värderingsförändringar som skett i västvärlden med mer utrymme för marknaden och dess värderingar och mindre för demokratin och nationalstaten och löntagarnas intressen.

Sverige anses vara ett land med starka jämlikhetsvärderingar. Detta borde i så fall särskilt återspeglas inom den offentliga sektorn. Men det sker sedan en tid tillbaka en isärdragning av lönerna. Statsrådsarvodesnämnden, till exempel, ser enligt dess ordförande som sin uppgift att höja statsrådets löner i förhållande till övriga på arbetsmarknaden, vilket återspeglar den elitisering som pågår av samhället.

Men det går djupare än så. Det handlar om den heroisering som sker av chefskapet och som uttrycks i chefskurser, managementskolor, särskilda tidningar för att bekräfta att cheferna är så annorlunda. Och då behövs det också en "annorlunda" - det vill säga mycket hög - lön för att bekräfta att cheferna verkligen skiljer sig avsevärt från den vanlige löntagaren.

Inte sällan ger medelmåttiga insatser i statliga företag eller förvaltningar en ersättning som är 3-6 gånger högre än industriarbetarnas.

Vi citerar en kritisk analys av de ledande företagsekonomiska professorerna Henry Mintzberg, Robert Simons och Kunal Basus artikel i MIT Sloan Management Review. Vi citerar här avsnittet om två ledarstilar. Syftet är att ge en förklaring till den ideologi som gör att chefer anses behöva så mycket högre lön än andra.

Två sätt att leda

"Verkligt ledarskap är ofta snarare stillsamt än heroiskt. Det är närvarande, delaktigt och engagerat. Det handlar om teamwork och om att se saker i långtidsperspektiv, om att bygga upp en organisation långsamt, noggrant och gemensamt.

Men hur kunde då dessa toppchefer, vanliga människor såsom alla andra, åstadkomma resultat enligt sådana uppdrivna förväntningar? Genom att försöka rätta sig efter de heroiska förebilder som medierna och aktieägarna skapat och väntar sig. På så sätt gynnade fixeringen vid aktieägarvärde föreställningen om heroiska ledare - större än livet självt - som träder fram, inte för att rädda situationen, men för att öka aktiepriset. Heroiska ledare aviserar storslagna strategier, gör dramatiska affärer och lovar lysande resultat. Intressant nog är att dessa heroiska ledare, som spelar med andras pengar, är själva skyddade vad som än händer: de löser in sina optioner, om aktierna går upp och kommer undan med fallskärmsavtal om de går ner – ibland till och med båda delarna."²

Vår bedömning är att det statliga ledarskapet alltmer har imiterat det ledarskap som finns i privat förvaltning. Men de statliga cheferna är ämbetsmän som skall tjäna medborgarna. Den offentliga administrationens logik skiljer sig fundamentalt från marknadslogiken i privat sektor. I privat sektor är det vinst som är måttstocken på framgång och den driftige affärsmannen idealet. I den offentliga sektorn

² VDn för Göteborgs Posten fick nyligen 1 miljon kr i bonus som kompensation för att hans aktier i företaget har gått ned i värde.

är det den oförvitlige ämbetsmannen som ska vara förebilden. Statsvetarprofessorn Lennart Lundqvist uttrycker det på följande vis:

”Ämbetsmannen bör vara dels demokratins tjänare (ämbetsmannarollen), dels demokratins väktare (kombinationen av ämbetsmannaroll och medborgarroll). [...] Det övergripande karaktärsdraget som vi förutsätter hos ämbetsmannen är integritet, som beskrivs som en djupare form av ärlighet.”

Distans till omvärlden

En fjärde förklaring till de ökade lönerna hänger samman med eliternas ökade distans till den omgivande sociala verkligheten. Det finns en ökad grad av anonymitet kring företagen genom att ägarna och företagsledningarna lever allt längre från de anställda eller medborgarna i de länder företagen verkar i.

Detta yttrar sig bland annat i att ledningarna finns i huvudstaden, att det blir större koncerner där koncernkontoret ligger avskilt från produktionen, genom att nya organisationsformer lyfter ut den högre ledningen och genom staber som skapar allt fler specialister som tillhör den högsta ”sfären”. De nya organisationsformerna i offentlig förvaltning med av- eller omreglering bör samtidigt ha försvagat fackets ställning, vilket i sin tur ökar VDarnas eller generaldirektörernas roll.

Det handlar också om hur privat och statlig verksamhet bör utvärderas. Efter vad chefen åstadkommer själv, efter hur personalen utvecklas eller efter hur nöjda kunderna är. I näringslivet går man sedan ca 15 år så gott som uteslutande efter hur nöjda ägarna är vilket innebär att man endast ser till aktieägarvärdet, också i den statliga verksamheten ser man allt mer till avkastning. Detta får effekter för verksamheten. I artikeln av professorerna i företagsekonomi som vi citerar talas om en kil i verksamheten.

”Aktieägarvärdet slår således en kil mellan dem som skapar de ekonomiska prestationerna och de som skördar dess förtjänster. Det är en avskiljande kil, både mellan de två grupperna och inom varje grupp. De som skapar förtjänsterna är avskilda från ägarskapet av sina ansträngningar och behandlas som umbärliga, medan de som äger företaget behandlar detta ägandeskap som umbärligt och på så sätt frigör sig själva från dess verksamhet. En ledare på en stor bank kallar detta ”dena mani på aktieägarvärdet” som ”drakoniskt”. En annan säger att aktieägarvärdet ”varken vägleder eller inspirerar arbetstagarna”. Vem kan bli eld och lågor genom att tjäna pengar för främlingar som inte ens bryr sig om företaget?

Den avskiljande kilen finns också mellan ett företag och dess kunder, därför att fokuseringen på den slutgiltiga finansiella bedriften tycks förblinda människor för de medel genom vilka de förtjänas. Arbetstagare uppmuntras att se dollartecken på marknaden och ursprunget till aktieägarvärdet, inte människor i behov av tillförlitliga produkter och tjänster.

Det är kanske därför det amerikanska indexet på hur nöjda kunderna är stadigt har sjunkit inom nästan varje industri sedan det tidiga 1990-talet. ”Producera antalet och gå vidare” tycks vara dagens motto. Problemet är att man verkligen inte tjänar kunderna genom att tjäna sig själv. Du tjänar dig själv genom att verkligen tjäna kunderna.”

Källa: Henry Mintzberg, Robert Simons, Kunal Basu. MIT Sloan Management Review.

Den fråga som bör ställas är om den svenska allmänheten är mer nöjd än tidigare med de tjänster som tillhandahålls av de statliga verksamheterna. Så vitt vi vet så har inte kundnöjdheten ökat så som chefslönerna har ökat. Och det verkar inte heller som de anställda är mer nöjda.

Vår femte förklaring är att passiva ägare har mindre kunskap om verksamheten. Därmed ökar beroendet av direktörernas kunskap. Det är vår hypotes att regeringen och dess kansli inte har tillräcklig kontroll över delar av de statliga företagens och förvaltningarnas verksamheter.

Chefslönesättningen sker till en del genom att ordföranden i de statliga bolagen sätter lönen. För myndighetscheferna sätter däremot en statssekreterare lönen och myndighetschefernas löner ökar heller inte lika mycket. Ordföranden hämtas inte sällan från det privata näringslivet och tillhör allmänt en social elit och tror sannolikt ofta på den heroiska ledarstilen.

Regeringens instruktioner vad gäller bonus och ersättningar är mycket otydliga och det blir till stor del ordförandens värderingar som smittar av sig på den statliga chefslönesättningen.

Ett av problemen är att regeringen inte har en systematisk metod för att utvärdera det arbete som en ordförande i statliga förvaltningar eller bolag utför. De uppfattas alltför ofta som förläningar efter en avslutad operativ karriär.

Den statliga bolagssektorn omfattar cirka 200 000³ personer men regeringen har till sitt förfogande bara ca 10 tjänstemän för ägarkontroll över denna sektor. Det är också möjligt att regeringskansliet kan för lite i förhållande till sina myndigheter och bolag vilket har ökat beroendet av statliga chefer. När man talar om det ansiktslösa kapitalet så kan man också tala om det ansiktslösa utövandet av den statliga ägarkontrollen.

Fondcheferna upp - fonderna ned

Cheferna för premiepensionsfonderna visar också en mycket anmärkningsvärd utveckling. Som ansvariga för fonddelen i det statliga pensionssystemet är de i någon mening en del av folkhemseliten.

Finanssektorn har genomgående högre löner än annan verksamhet. Det ökade börsvärdet under 1990-talet och att den avgift som kunden betalar för förvaltningen är en procentuell andel av det förvaltade kapitalet gav en extrem ökning av "löneutrymmet" i denna sektor. På två korta år, mellan 1999 och 2001, ökade fondchefernas löner med 75 procent, från åtta till fjorton gånger industriarbetarlönen. Detta samtidigt som börserna föll med nästan en fjärdedel.⁴ Börsfallet betydde

³ Källa: Näringsdepartementets hemsida, <http://naring.regeringen.se/index.htm>

⁴ Mellan 30/12 1999 och 28/12 2001 föll börserna enligt Affärsvärldens generalindex med 26,8 procent.

alltså inte lägre utan högre löner för fondcheferna. Under samma period minskade antalet kvinnliga VD:ar för PPM-fonder från sex till tre.

Det var av ideologiska skäl som riksdagen beslutade att alla inkomsttagare skulle välja PPM-fonder. Den ökade efterfrågan på fonder och skapade en efterfrågeinflation. Samtidigt finns det få sektorer där tron på heroiska insatser är större än i finanssektorn. Ökningen av fondchefernas löner uttrycker både ett politikmisslyckande och ett marknadsmisslyckande. Konkurrensen om posterna som fondchefer är antagligen tillräckligt stor för att man ska klara att besätta dem utan extrema lönelöft - men marknadslagarna tycks inte gälla i detta fall. Frågan är hur svag arbetsgivarfunktionen får vara i den finansiella sektorn?

Förslag

Vi har ett antal förslag för att förbättra arbetsgivarfunktionen och lönebildningen för den statliga och demokratiska eliten:

- Enligt Regeringsformen är statsråden kollektivt ansvariga. Men det innebär inte att de måste ha samma lön oavsett uppgift och erfarenhet. Om det är nödvändigt att höja statministerämbetets lön så får regeringen se till så att inte lönetaken höjs allmänt för hela det politiska ledarskapet och hela den statliga chefskadern. Det är inte rimligt att statsrådslönesnämnden blir lönesättande för alla statliga toppchefer. Vi saknar en sammanhållen lönepolitik från regeringen för de statliga cheferna.
- PPM-myndigheten bör få i uppdrag att kraftfullt minska kostnaderna för PPM-vallet och minska antalet fonder. Valfriheten har ett för högt pris.
- Den alltför otydliga ägarfunktionen till den statliga verksamheten och avsaknaden av ett samlat ägaransvar är några förklaringar till utvecklingen av de statliga lönerna. Riksdagens revisorer är också kritiska till hur regeringen hanterar dessa frågor. Regeringen bör se över kontrollen av företagens ersättningar.
- Regeringen behöver ett system för "ordförandevärdering" på samma sätt som myndighetscheferna utvärderas av regeringskansliet genom myndighetsdialoger.
- LOs rapportserie Maktelitens inkomstutveckling är den enda i sitt slag. Urvalet är litet på grund av våra begränsade resurser, men vi vill med vår serie uppmärksamma behovet av en årlig elitlönestatistik. Vi uppmanar återigen regeringen att ge medlingsinstitutet eller SCB eller annat statligt organ i uppdrag att utforma en offentlig statistik för maktelitens löneutveckling.

2. Makteliten 2001

I detta kapitel följer vi upp delar av vårt ursprungsmaterial om 200 elitpositioner, med fokus på den elit som har ett tydligt uppdrag att tjäna medborgarna - folk- och förtroendevalda och anställda inom statsapparaten. Sammanlagt har vi granskat sex av våra ursprungliga 11 maktgrupper, med 102 av de 200 positioner som finns med i tidigare rapporter. De sex maktgrupperna är arbetsmarknadens parter, regering/riksdag, överhetssamhället, folkrörelser, statliga verksamheter och kommunerna (mer om maktgrupperna i bilaga 1). Vi granskar inkomstutvecklingen för denna krets 1950-2001, och jämför den med löneutvecklingen för industriarbetaren under samma period.

I avsnitt två i detta kapitel redovisar vi ett särskilt urval på 87 positioner. Där ingår hela den demokratiska eliten (se bilaga 1) samt maktgrupperna överhetssamhället och statliga verksamheter (i bilaga 1 finns en redovisning för vilka positioner som ingår i dessa grupper). De 87 positionerna i detta urval kallar vi folkhemseliten. Vi menar att alla i denna krets tydligare än andra i vårt urval har uppdraget att "tjäna medborgarna" - som folkvalda, förtroendevalda, företrädare för breda intresseorganisationer eller som höga tjänstemän i statsförvaltningen. Det är därför särskilt intressant att se hur inkomstutvecklingen för denna grupp förhåller sig till den för vanliga löntagare.

Avsnitt tre innehåller en särskild granskning av löneutvecklingen för statsministern, övriga ministrar och statssekreterarna samt inkomstutvecklingen för LO-ordföranden och LO-förbundens ordföranden. I avsnitt fyra redovisar vi avslutningsvis inkomstutvecklingen för cheferna för svenska fonder i PPM-katalogen åren 1999-2001.

Inkomst - inte lön

Om inget annat nämns gäller alla siffror vi redovisar i det här kapitlet inkomsten för den person som granskningsåret innehar positionen, alltså inte grundlönen för positionen. Många höga positioner medför sidouppdrag som också ger inkomst, till exempel styrelseuppdrag. Välbetalda positioner innebär att innehavaren med tiden kan bygga upp en förmögenhet som genererar kapitalinkomster eller inkomster av näringsverksamhet. Inkomsten ger därför en bättre bild av det faktiska ekonomiska utfallet för positionen.

Vi redovisar i tabeller tre inkomstmått för alla positioner - inkomst av tjänst, kommunalt taxerad inkomst och sammanräknad nettoinkomst. Jämförelserna med industriarbetarlönen bygger på den sammanräknade nettoinkomsten. I den ingår också avkastning av kapital och inkomster eller avdrag för näringsverksamhet. En utförlig redogörelse för syfte, urval och metod för hela rapportserien finns i bilaga 1.

Kungen struken

En position har vi strukit från vårt ursprungliga urval. Det gäller kungen i maktgruppen Överhetsområdet. Kungen har ingen inkomst av tjänst men däremot mycket höga kapitalinkomster som kraftigt drar upp genomsnittet för hela gruppen, från drygt 4 till 13,9 industriarbetarlöner. Vi menar att kungens mycket speciella position inte är relevant för den granskning vi gör i år. Även i de jämförelser bakåt i tiden som vi redovisar i denna rapport har vi uteslutit kungen.

Nämns kan också att vi inte hade med den demokratiska eliten i förra årets rapport i vår serie, Näringslivet ökar takten (LO 2002). Det närmaste jämförelseåret för den demokratiska eliten är därför inkomståret 1999.

I. Resultat, sex maktgrupper

Tabell 1 visar inkomsterna omräknade i industriarbetarlöner för de sex maktgrupper vi granskat i år och som vi kan följa från 1950. Gruppen Arbetsmarknadens parter redovisas i sin helhet, med totalt 28 positioner.⁵

Tabell 1 De sex maktgrupperna

	Antal	Inkomst av tjänst	Taxerad inkomst	Sammanräknad nettoinkomst
KVINNOR				
Folkrörelseorganisationer	3	3,6	3,5	3,5
Statliga verksamheter	2	15,0	15,0	15,1
Överhetssamhället	1	3,2	3,2	2,8
Kommuner	5	3,2	3,1	2,9
Arbetsmarknadens parter	8	3,7	3,7	3,5
Regering och Riksdag	4	3,8	3,7	3,7
Samtliga	23	4,6	4,5	4,4
MÄN				
Folkrörelseorganisationer	8	7,2	7,1	6,3
Statliga verksamheter	8	11,4	11,4	10,7
Överhetssamhället	9	4,6	4,5	4,7
Kommuner	15	3,6	3,5	3,6
Arbetsmarknadens parter	20	6,7	6,6	9,1
Regering och Riksdag	18	3,7	3,6	3,6
Samtliga	78	5,7	5,6	6,1
MÄN OCH KVINNOR				
Folkrörelseorganisationer	11	6,2	6,1	5,5
Statliga verksamheter	10	12,1	12,1	11,6
Överhetssamhället	10	4,4	4,4	4,5
Kommuner	20	3,5	3,4	3,4
Arbetsmarknadens parter	28	5,8	5,8	7,5
Regering och Riksdag	22	3,7	3,6	3,6
Samtliga	101	5,4	5,4	5,7

⁵ I vår indelning i huvudgrupper - demokratisk elit, byråkratisk elit och näringslivet - räknas 17 positioner från gruppen Arbetsmarknadens parter till demokratiska eliten (alla förtroendevalda) och 11 till byråkratiska eliten (ekonomichefer och andra höga tjänstemän). Dessa 11 ingår inte i det urval ur den byråkratiska eliten som vi granskar särskilt i år, eftersom de inte på samma sätt agerar på ett mandat från folket eller en organisations medlemmar.

Den högst betalda av våra sex maktgrupper år 2001 är Statliga verksamheter med 11,6 industriarbetarlöner. Arbetsmarknadens parter kommer som god tvåa med 7,5 sådana löner, och därefter VDarna för folkrörelseorganisationerna.

Lägsta inkomsterna i vår sammanställning har Kommunala politiker och tjänstemän, med 3,4 industriarbetarlöner. Regering och riksdag hamnar också lågt med 3,6 industriarbetarlöner. Mellanpositionen innehas av Överhetssamhället, med drygt fem sådana löner.

Elitkvinnorna har generellt sett lägre inkomster än elitmännen, men tabellen visar att det finns några undantag. Statliga verksamheter sticker ut mest - snittinkomsten för de två kvinnorna i gruppen är 15,1, mot 10,7 för de åtta männen. Detta förklaras av en enda position - Telias VD. År 2001 hade Telia en kvinnlig VD med en sammanräknad nettoinkomst på hela 5,8 miljoner.

Inom regering och riksdag är det synnerligen jämt på elitpositionerna när det gäller inkomsten. Kvinnorna har 3,7 och männen 3,6 industriarbetarlöner. När det gäller könsfördelningen är det klart sämre - endast fyra av de 22 positionerna i denna grupp innehas av kvinnor.

En grupp med stor löneskillnad mellan män och kvinnor är arbetsmarknadens parter. Männen har i snitt hela 9,1 industriarbetarlöner, kvinnorna endast 3,5. Denna grupp granskar vi mer ingående längre fram i detta kapitel.

Flera av grupperna över 1950 års nivå

Tabell 2 visar inkomstutvecklingen för de sex undersökta maktgrupperna åren 1950, 1980 och 2001. Som framgår har tre av maktgrupperna inkomster 2001 som överstiger 1950 års nivå. I grupperna folkrörelseorganisationer, Statliga verksamheter och Arbetsmarknadens parter var klyftan gentemot industriarbetaren större år 2001 än 1950. Överhetssamhälle, Regering och Riksdag samt kommunerna ligger under 1950 års nivå. Samtliga grupper har ökat avståndet till industriarbetaren sedan 1980. I gruppen kommunerna ingår den högsta tjänstemannen och den högsta politikern i landets tio största kommuner. Möjligtvis speglar deras vikande inkomstutveckling ett minskande inflytande för de kommunala verksamheterna, på bekostnad av statliga verksamheter. Detsamma kan tänkas gälla för överhetssamhället som inte ökat mer än en tiondel mellan 1980 och 2001.

Tabell 2 Antal industriarbetarlöner för de sex maktgrupperna 1950-2001

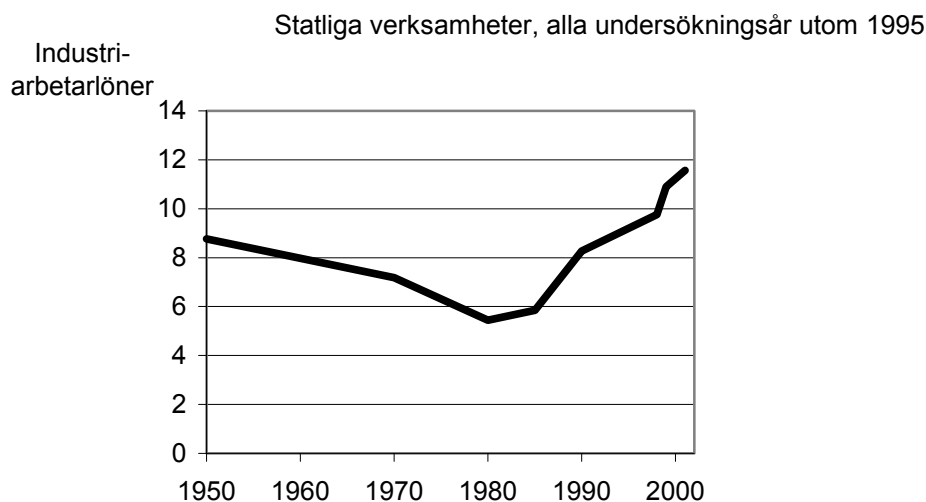
	1950	1980	1985	2001
Folkrörelseorganisationer	5,1	3,1	3,6	5,5
Statliga verksamheter	8,8	5,4	5,8	11,6
Överhetssamhället	6,0	4,4	4,4	4,5
Kommuner	4,7	2,8	2,5	3,4
Arbetsmarknadens parter	7,0	4,5	4,8	7,5
Regering och Riksdag	4,9	2,7	2,4	3,6

Uppåt för statliga verksamheter

Vi har också tittat närmare på några maktgrupper över tiden. Diagram sex visar inkomstutvecklingen för Statliga verksamheter. I denna maktgrupp ingår VDarna för tio statliga bolag, bland dem Telia, Posten och Vägverket.

Denna grupp hade en sensationell utveckling i mitten av 90-talet, då man hamnade på hela 14 industriarbetarlöner. Men den dramatiska uppgången förklarades av en enda position, VDn för dåvarande Apoteksbolaget, som hade en sammanräknad nettoinkomst på drygt 9 miljoner kronor. Vi har i diagrammet tagit bort denna position. Då försvinner den extrema ökningen 1995, men som helhet visar gruppen en jämn och mycket stadig uppgång sedan åttiotalet.

Figur 6 Statlig verksamhet 1950-2001

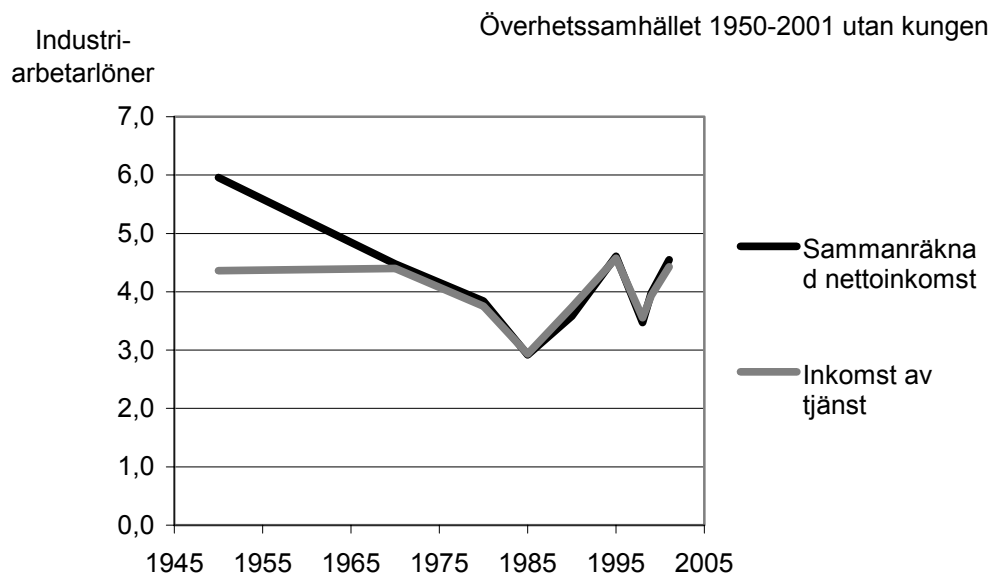

De statliga bolagsdirektörerna har med sina 11,6 industriarbetarlöner år 2001 klättrat en bra bit över 1950 års nivå, som var knappt 9 industriarbetarlöner. Att statens kaka är liten men säker verkar alltså inte gälla cheferna för de statliga bolagen. Den är alltjämt tämligen säker men därtill ganska stor.

Överheten håller ställningarna

En annan maktgrupp vi tittat närmare på är Överhetssamhället. I denna grupp ingår positioner som traditionellt räknas till överheten, det vill säga de högsta positionerna inom kyrkan, militären, domstolarna och hovet, samt två tunga ambassadörsposter. Kungen räknas också till denna krets, men är som tidigare nämnts inte med i denna beräkning.

Figur 7 Överhetssamhället 1950-2001

Diagrammet visar att denna maktgrupp, till skillnad från flertalet andra maktgrupper i vårt urval, har exakt samma inkomst av tjänst år 2001 som år 1950, 4,4 industriarbetarlöner (kungen borträknad). Den gamla överheten verkar alltså inte ha drabbats av samma lönehäusse som flertalet av de statliga kollegorna.

Det framgår också att denna krets tidigare hade tämligen stora inkomster av kapital, men att dessa inkomster försvann omkring 1970. (Gruppen hade fram till detta år en betydligt högre sammanräknad nettoinkomst än inkomst av tjänst.) Överhetens jämförelsevis modesta lönekrav förklaras alltså inte av egna växande förmögenheter.

En möjlig förklaring är att dessa positioner innebär andra värden än enbart pengar. Man brukar säga att det en person får ut av sitt jobb är en funktion av status, utvecklingsmöjligheter och lön. Många av de traditionella överhetsjobben medför en mycket hög samhällsstatus och intressanta kontakter. Utvecklingsmöjligheterna är goda, i jobbet och efter pensionen. En före detta ÖB, ärkebiskop eller ambassadör kan till exempel få spännande internationella uppdrag. Detta kan i viss mån kompensera för den jämförelsevis statiska inkomstutvecklingen.

En annan förklaring är att konkurrensen om dessa positioner är hård, just för att de ger hög status. Bliar man erbjuden jobbet som ÖB, riksmarskalk eller ambassadör i Washington sätter man inte igång och förhandlar om lönen utan tackar förmodligen villigt ja. Det finns ju många andra som skulle ta uppdraget utan att börja ropa på en facklig förhandlare.

Det finns också inom den traditionella överklassen en viss aversion mot att diskutera och förhandla om pengar. Man ska helt enkelt vara så förmögen att lönen inte

spelar någon avgörande roll. Detta synsätt kan också ha smittat av sig på viljan att begära höga lönellyft.

En fjärde tolkning är att överhetsamhället minskat i betydelse och därför fått allt lägre inkomster i relation till industriarbetare och övrig elit.

Folkrörelserna står pall

Gruppen Folkrörelser ligger år 2001 några tiondels procent över nivån 1950, 5,5 respektive 5,1 industriarbetarlöner. År 1980 var snittinkomsten nere i 3,1 industriarbetarlöner. VDarna för folkrörelserna har alltså tagit tillbaka hela den utjämning som skedde åren 1950-80, med lite råge.

Den här gruppen har nu liksom hela vår undersökningsperiod inkomster som klart överstiger den för eliterna inom regering/riksdag och trots diskussionen om den minskande rollen för folkrörelserna har de klarat att upprätthålla denna skillnad.

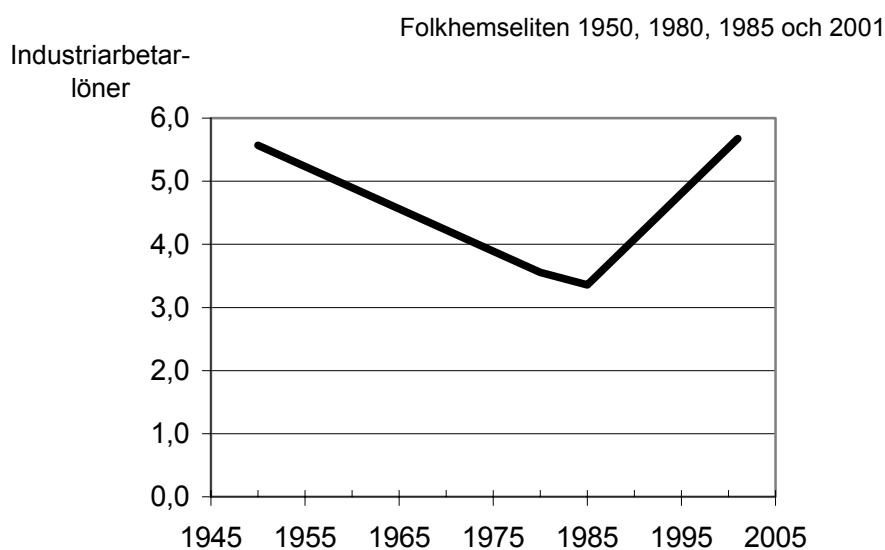
Den som sticker ut i gruppen Folkrörelser är KF som drar upp folkrörelserna med sin inkomst på drygt fem miljoner, eller drygt 23 industriarbetarlöner. De övriga i gruppen ligger något lägre med inkomster på mellan en halv och två miljoner.

II. Folkhemseliten

Figur 8 visar inkomstutvecklingen för den krets av 87 positioner som vi kallar Folkhemseliten. Som vi nämnde inledningsvis består den här kretsen av folk- och förtroendevalda inom politiken och arbetsmarknadens parter, ledare för stora intresseorganisationer och de högsta tjänstemännen inom den offentliga förvaltningen.

De här positionerna medför mer än andra i vårt urval ett tydligt samhällsansvar. De personer som innehar positionerna har uppdrag och mandat att ta beslut som direkt påverkar vanliga människors vardag. Det kan därför vara rimligt att ersättning och inkomstutveckling inte avviker alltför mycket från den vanlige löntagarens. Likaså är det rimligt att ersättningen speglar värderingar och uppfattningar i vårt samhälle när det gäller inkomstskillnader och utjämning.

Figur 8 Utvecklingen 1950-2001 för de 87 positionerna i Folkhemseliten

Det visar sig att kretsen folkhemseliten har vidgat gapet gentemot industriarbetaren hela perioden 1985-2001, och att man år 2001 spräcker nivån för år 1950. Hela den utjämning som skedde under efterkrigsåren och fram till 1985 är alltså uttraderad. Detta gäller oavsett vilket inkomstmått vi väljer.

Det är intressant att utjämningen vänder år 1985 för folkhemseliten. Vad gäller näringslivet sker en tydlig ökning av inkomsterna gentemot industriarbetaren mellan 1980 och 1985. Men för folkhemseliten är den lägsta siffran 1985, vilket stöder vårt antagande om att näringslivets inkomstmönster sprider sig till övriga sektorer i samhället. Men vi ska inte övertolka det här mönstret. Egentligen vet vi inte när exakt inkomsterna är som jämnast fördelade eftersom våra observationer

endast är med fem års intervall åren 1980-1985. Men intressant är ändå att grupperna Regering och riksdag och Kommunerna uppvisar sin lägsta spridning gentemot industriarbetaren år 1985. De övriga grupperna i folkhemseliten har en något lägre siffra år 1980 än 1985.

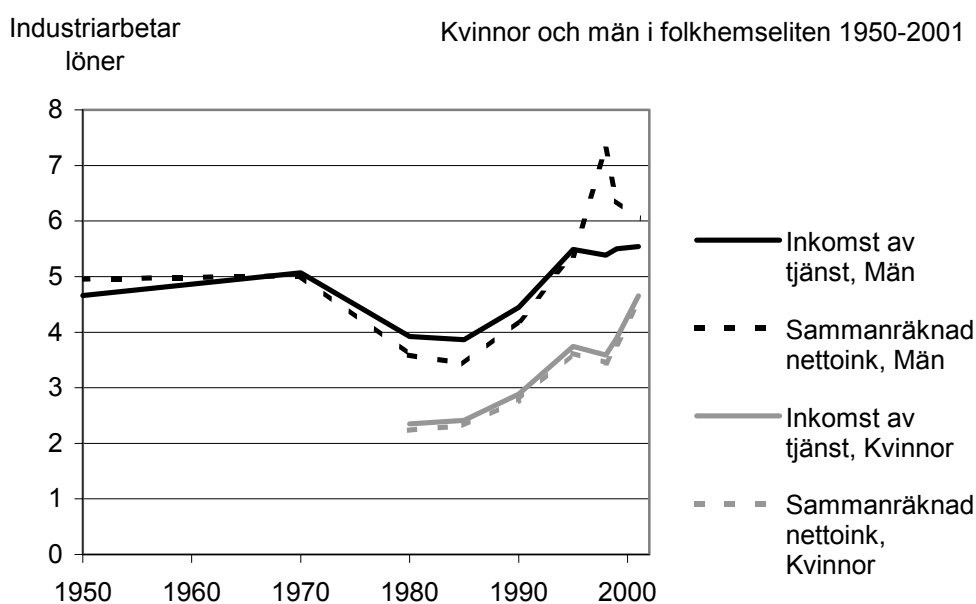
Tabell 3 Folkhemseliten 1950-2001

Sammanräknad nettoinkomst för kvinnor, män och samtliga 87 positioner.
Uttryckt i antal industriarbetarlöner

	KVINNOR		MÄN		SAMTLIGA	
	Antal	Industriarbetar löner	Antal	Industriarbetar löner	Antal	Industriarbetar löner
1950	0	0,0	85	5,6	85	5,6
1970	0	0,0	86	5,0	86	5,0
1980	2	2,2	85	3,6	87	3,6
1985	6	2,3	81	3,4	87	3,4
1990	8	2,8	79	4,2	87	4,1
1995	16	3,6	72	5,4	88	5,1
1998	20	3,5	67	7,3	87	6,4
1999	19	3,8	67	6,4	86	5,8
2001	21	4,5	66	6,0	87	5,7

Figur 9 visar att männen i folkhemseliten tjänade 1,5 industriarbetarlön mer än kvinnorna år 2001. Men skillnaden var betydligt större år 1998, hela 3,8 industriarbetarlöner i skillnad i sammanräknad nettoinkomst mellan elitmännen och

Figur 9 Kvinnor och mäns inkomster, inkomst av tjänst jämfört med sammanräknad nettoinkomst

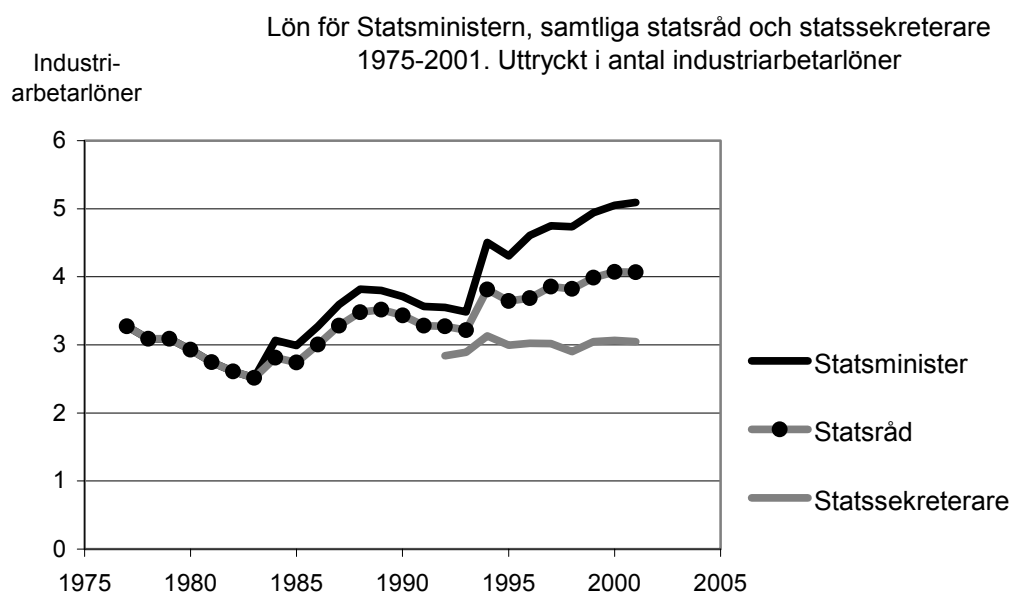
elitkvinnorna. Det var också det året då folkhemselitens män hade den största skillnaden mellan inkomst av tjänst och sammanräknad nettoinkomst. Vi kan se att männen har den största variationen i sammanräknad nettoinkomst. Kapitalinkomsterna verkar alltså vara skevt fördelade mellan män och kvinnor i eliten på samma sätt som i resten av samhället.

III. Regeringen och deras närmaste

Vi har i år också gjort en särskild granskning av löner och inkomster för statsministern, övriga ministrar och statssekreterare.

Figuren nedan visar *löneutvecklingen* för samtliga ministrar från och med år 1975 samt statssekreterarna från år 1992. Observera att diagrammet visar den fastställda lönen för positionerna, inte inkomsten för den som respektive år innehar positionen.

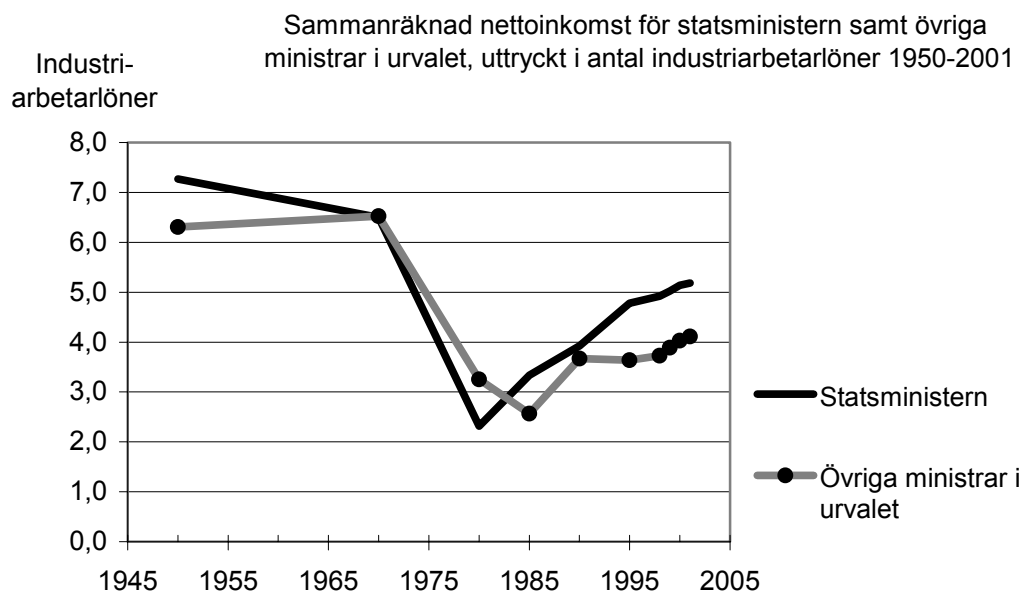
Figur 10 Lönen för statsministerns och hans närmaste, 1975-2001

Statsministern och övriga statsråd hade fram till 1983 samma lön. Därefter har statsministerns lön dragit ifrån. Skillnaden mellan statsråds- och statsministerlönen är sedan mitten på 1990-talet cirka en industriarbetarlön. Avståndet mellan statssekreterare och statsråd är ungefär lika stort.

Diagrammet nedan visar den *sammanräknade nettoinkomsten* för statsministern samt övriga statsråd 1950-2001. Statsråd utöver statsministern som ingår i diagrammet (och även i vårt grundmaterial) är utrikes-, finans-, social-, närings- och försvarsministern.

Figur 11 **Inkomst för statsministern och ett urval av statsråd, 1950-2001**

Denna bild beskriver en liknande utveckling som den föregående, men med vissa skillnader. Ministrarna i vårt urval hade under en period på 1970-talet inkomster som översteg inkomsten för statsministern. Vi kan också se att dagens politiker ännu inte är uppe i den nivå man hade år 1950 eller 1970.

Som vi nämnt hade statsministern fram till 1983 samma lön som övriga statsråd och därefter högre lön. Den ganska rejäla inkomstskillnaden på 70-talet till förmån för övriga statsråd förklaras troligen av att en eller flera av dem hade höga kapitalinkomster. Idag är inkomstskillnaden tillbaka på 1950 års nivå, det vill säga övriga statsråd har omkring 80 procent av statsministerns inkomst.

IV. Arbetsmarknadens parter

Vi har även i år gjort en särskild granskning av arbetsmarknadens parter. Denna grupp är naturligtvis av extra intresse för oss på LO. Hur utvecklas inkomsterna för eliten inom arbetsmarknadens parter jämfört med resten av urvalet?

Först måste nämnas att under 2001 lades SAF och Industriförbundet ned och istället bildades organisationen Svenskt Näringsliv.

I vår rapportserie har vi följt principen att varje position i vårt urval ska ha innehafvs av samma person hela året. Detta för att vi ska få med ett helt inkomstår för varje position. Om det sker ett personbyte på positionen ett visst år så väljer vi inkomsten för året närmast innan. Ombildningen av SAF innebar både personbyten och förändringar av positioner. Därför är inkomstuppgifterna för de arbetsgivarpositioner i vårt urval som påverkas av denna ombildning från inkomståret 2000.

Tabell 4 Inkomsten för arbetsgivare och arbetstagare, uttryckt i antal industriarbetarlöner

	Antal	Antal kvinnor	Genomsnittsalder	Inkomst av tjänst	Taxerad inkomst	Sammanräknad nettoinkomst
Arbetsmarknadens parter	28	8	56	5,8	5,8	7,5
Arbetsmarknadens parter, utan SAFs VD	27	8	55	5,0	4,9	5,1
Arbetsgivarsidan	12	2	58	8,7	8,6	12,4
Arbetstagarsidan	16	6	54	3,7	3,7	3,8

Hela gruppen Arbetsmarknadens parter, med 28 positioner, har inkomster motsvarande 7,5 industriarbetarlöner. SAFs VD (inkomsten 2000) har så höga inkomster att han drar upp snittet för hela gruppen med 2,5 industriarbetarlöner. Utan honom blir siffran 5 sådana löner.

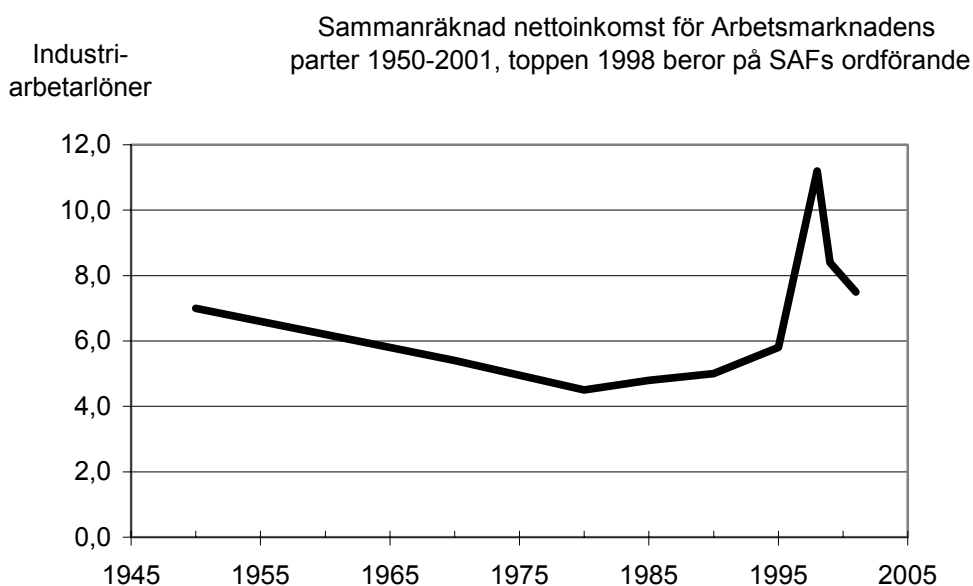
I jämförelse med arbetsgivarsidan framstår de fackliga företrädarna som de fattiga kusinerna från landet. Arbetsgivarpositionerna ger hela 12,4 industriarbetarlöner, medan de fackliga får nöja sig med jämförelsevis ynka 3,8 industriarbetarlöner. Ser man endast till ordförandena i LO-förbunden är denna siffra 3,0.

De fackliga utmärker sig också genom att vara något yngre än arbetsgivarföreträdarna, även om snittåldern är vördnadsbjudande 54 år. Arbetsgivarna är en något

mer grånad skara, med 58 år som genomsnittsålder. Arbetstagarsidan är också klart piggare när det gäller jämställdheten. Sex av de 16 fackliga positionerna innehas av kvinnor, mot endast två av arbetsgivarnas tolv positioner.

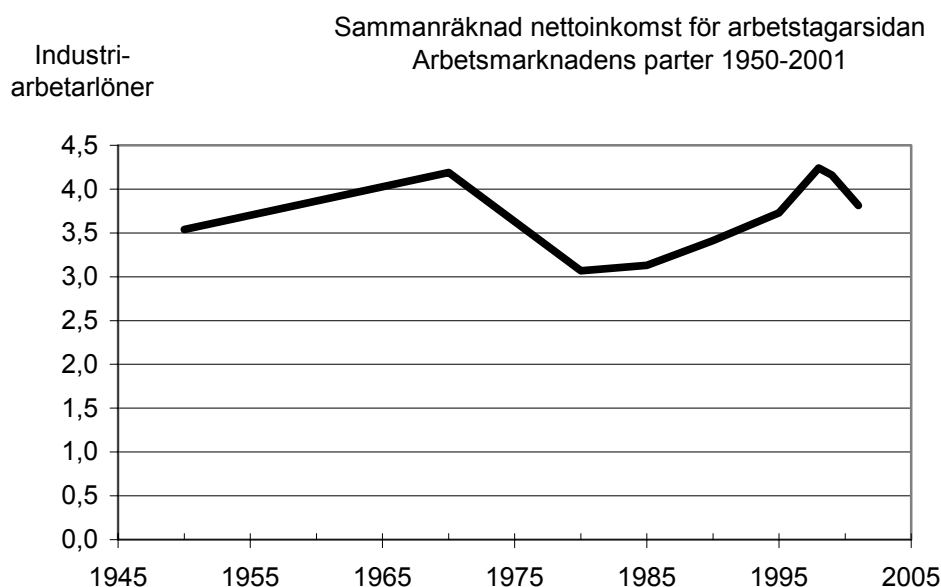
Figuren nedan visar utvecklingen från 1950 till 2001 för hela gruppen arbetsmarknadens parter. Toppen år 1998 förklaras av SAF-ordförandens extrema inkomst på nästan 36 miljoner. Vi kan också se att Arbetsmarknadens parter passerat 1950 års nivå. Från 1990 har gruppen ökat sina inkomster 2,5 gång i relation till industriarbetaren.

Figur 12 **Arbetsmarknadens parter 1950-2001**

Av figuren nedan framgår att eliten bland de fackliga företrädarna legat mellan tre och fyra industriarbetarlöner från 1950 och framåt. Denna del av makteliten uppvisar således en mycket liten förändring i inkomsterna i relation till industriarbetarna.

Figur 13 De fackliga företrädarna

LO-förbunden

Vi i har också granskat inkomsterna för samtliga LO-förbundsordföranden. I vårt vanliga urval ingår endast positionerna som förbundsordförande i Metall, Kommunal, Handels och Byggnads. I tabellen nedan visas den sammanräknade nettoinkomsten för samtliga ordföranden samt LO-ordföranden, omräknat i industriarbetarlöner,

Tabell 5 Ordföranden i LO och LO-förbunden, uttryckt i industriarbetarlöner

	Antal	Antal kvinnor	Medelålder	Inkomst av tjänst	Taxerad inkomst	Sammanräknad nettoinkomst
LO-ordf	1	1	49	4,2	4,2	3,7
Förbundsordförandena	15	3	56	3,0	3,0	3,0

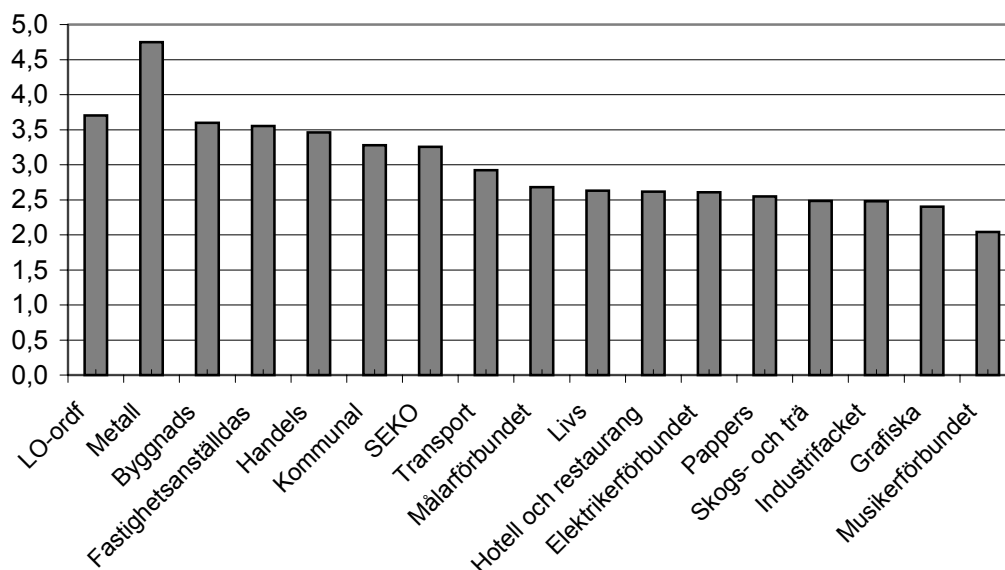
Snittinkomsten 2001 för ordförandena i LO-förbunden är alltså 3 industriarbetarlöner. Siffran är samma även för inkomst av tjänst och taxerad inkomst. Det tyder på att förbundsordförandena inte har några kapitalinkomster. LO-ordföranden ligger något över förbundsordförandena med 3,7 industriarbetarlöner.

Nedan ser vi den sammanräknade nettoinkomsten uttryckt i industriarbetarlöner för varje enskilt LO-förbund samt LO-ordföranden. Som vi kan se tjänar Metalls ordförande mest och Musikerförbundets ordförande minst.

Figur 14 LO-förbundens ordföranden. Sammanräknad nettoinkomst år 2001 uttryckt i antal industriarbetarlöner

Industriarbetarlöner

Sammanräknad nettoinkomst för LOs förbundsordföranden 2001

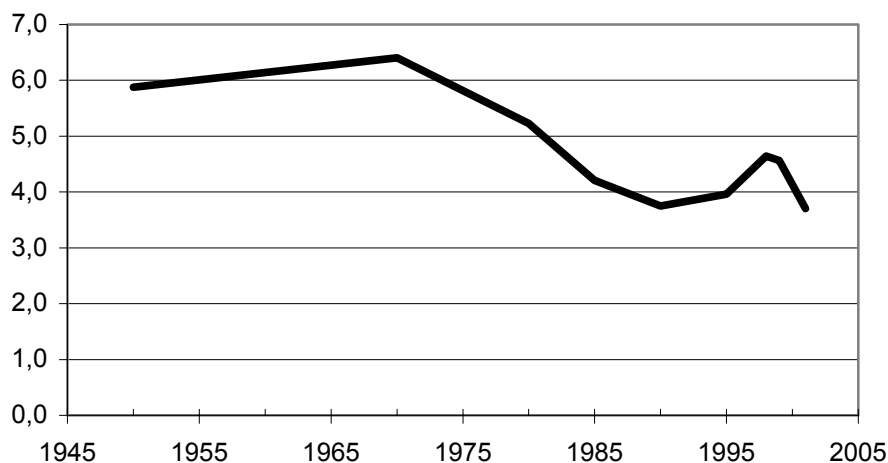

Figur 15 visar hur LO-ordförandens inkomst varierat över tiden. Vi kan se att inkomsten minskat med 2,2 industriarbetarlöner från 1950. Från 5,9 till 3,7. En förklaring till minskningen kan vara att LO-ordföranden tidigare alltid var riksdagsledamot och uppbar lön för detta uppdrag.

Figur 15 LO-ordförandens sammanräknade nettoinkomst 1950-2001

Sammanräknad nettoinkomst för LO-ordföranden 1950-2001

Industri-
arbetarlöner

3. Fondförvaltarna 1999-2001

För två år sedan granskade vi VDarna för fondbolagen i den katalog över premiepensionsfonder som gick ut till alla medborgare år 1999 (PPM-katalogen). Vi valde cheferna för samtliga svenska fonder, 29 positioner.

I år har vi följt upp inkomsterna för 28 av dessa 29 positioner, för inkomståret 2001. En position är alltså inte med, nämligen VD:n för Carlssons fonder. Vi har inte lyckats få fram korrekta inkomstuppgifter för den positionen.

Många av fonderna har under de två år som gått mellan våra granskningar bytt namn. En av fonderna har hunnit med tre namnbyten. Sju av fonderna bytte VD under år 2001.

Fondcheferna i vårt urval tjänar år 2001 i genomsnitt 14 gånger mer än en industriarbetare. Det är en ökning med sex industriarbetarlöner sedan 1999, två år då börsen gått ner kraftigt. Mellan 30/12 1999 och 28/12 2001 föll börsen enligt Affärsvärldens generalindex med dramatiska 26,84 procent. Nedgången började tidigt under våren 2000. Eventuella effekter av börsnedgången på fondchefernas inkomster borde alltså ha märkts under 2001.

Fondförvaltarbranschen präglades under ett par år i slutet av 90-talet av en väldig hausse med stor framtidstro och överdrivna förväntningar. Börsnedgången vid inledningen av detta årtusende ledde till förlorat förtroende hos allmänheten. I stort sett alla bedömare är överens om att det hade varit svårt att finna en mer olämplig tidpunkt än den som valdes för att införa PPM-systemet.

Vi vill beteckna fondförvaltarna som elitpositioner i en krisbransch. Hur ser då utvärderingen av denna elitgrupp ut? På vilket sätt märker fondeliten att deras bransch har haft en så negativ utveckling?

För det första kan vi alltså konstatera är att det inte märks på inkomsterna. Genomsnittsinkomsten för vårt urval har ökat med omkring 75 procent på två år, en minst sagt anmärkningsvärd ökningstakt.

Förändringar som syns i vårt material är att medelåldern bland VDarna har ökat något, från 42 till 45 år, och att kvinnorna blivit färre. År 1999 fanns det sex kvinnliga fondchefer och 2001 är de bara hälften så många.

Vidare har klyftan mellan kvinnliga och manliga fondchefers inkomster ökat. Kvinnorna hade i genomsnitt 71 procent av männens inkomster år 1999, år 2001 endast 31 procent. Gruppen är emellertid för liten för att vi ska kunna dra några slutsatser av detta.

Tabell 6 Fondchefernas inkomster, uttryckt i antal industriarbetarlöner**Fondbolagen i PPM-katalogen**

1999	Industriarbetarlöner				
	Antal	Ålder	Inkomst av tjänst eller tillfällig förvärvsverksamhet	Kommunalt taxerad inkomst	Sammanräknad nettoinkomst
Män	23	43	7,5	7,4	8,4
Kvinnor	6	42	5,7	5,7	6,0
Totalt	29	42	7,2	7,1	7,9

2001	Industriarbetarlöner				
	Antal	Ålder	Inkomst av tjänst eller tillfällig förvärvsverksamhet	Kommunalt taxerad inkomst	Sammanräknad nettoinkomst
Män	25	46	12,7	12,6	15,6
Kvinnor	3	41	5,0	4,9	4,9
Totalt	28	45	11,8	11,8	14,4

Inkomstspridningen i gruppen är mycket stor, allt från CB Asset Management AB med 2,3 industriarbetarlöner till VDn för Carnegie Fond Aktiebolag med 105 industriarbetarlöner. Dennes inkomst höjer genomsnittet för hela gruppen av fondförvaltare från elva till fjorton industriarbetarlöner.

4. Svensk toppbyråkrati och Brysselbyråkraterna

Lönerna för höga positioner i det svenska regeringskansliet och hos svenska myndigheter är betydligt lägre än motsvarande löner inom EU-byråkratin. Generaldirektörer och chefer i regeringskansliet har i allmänhet mellan 50 och 60 procent lägre lön än sina kollegor i Bryssel och Luxemburg. Jämförs lönen efter skatt vidgas klyftan ytterligare något.

De allra bäst avlönade tjänstemännen i den byråkratiska makteliten i Sverige har dock börjat krympa gapet till Bryssel. Löneklyftan för de tio högst betalda generaldirektörerna i Sverige är betydligt beskedligare 34 procent (bruttolön) respektive 45 procent (efter skatt).

Flera grupper bland toppbyråkraterna i Sverige har under senare år haft en klart bättre löneutveckling än genomsnittet för svenska statsanställda.

Löneskillnad: 800 000 kronor om året

Brysselbyråkratin löner är många gånger dubbelt så höga som lönerna inom regeringskansliet och hos svenska myndigheter. En svensk rättschef tjänar t ex i genomsnitt 53 000 kronor i månaden medan motsvarande EU-lön ligger på cirka 120 000 kronor. Gapet motsvarar en årlig löneskillnad på 800 000 kronor. En generaldirektör inom EU har mellan 360 000 och 700 000 kronor mer i årslön än sina svenska kollegor. Jämfört med jobb i det svenska regeringskansliet ger EU-jobben 700 000- 800 000 kronor mer per år i lön. Räknat i lön efter skatt är gap på 400 000-500 000 kronor vanliga.

De här stora löneskillnaderna brukar förklaras med att det dels behövs personal med hög kompetens till tjänsterna inom EU-institutionerna, dels att man måste betala extra för att få folk att flytta från sina hemländer. Det senare argumentet är dock inte relevant om man jämför baslöner, eftersom särskilda tillägg utgår till de EU-anställda för merkostnader som är förknippade med arbete i ett främmande land.

Vi har jämfört lönerna för tjänster i de högsta löneklasserna inom EU-byråkratin med motsvarande jobb i Sverige. Det handlar om generaldirektörer, rådgivare och handläggare i chefsposition i EU-byråkratin. Motsvarande grupper i Sverige är generaldirektörer, statssekreterare, rättschefer, personalchefer och departementsråd.

Jämförelsen gäller brutto- och nettolöner. Sociala förmåner och tillägg har inte ingått i jämförelsen.⁶

Stort lönegap – men bäst betalda svenskarna ökar takten

I tabellerna nedan visas skillnaden i löner mellan Sverige och EU för ett antal jämförbara topp tjänster. Av dessa framgår att EU-lönerna ligger betydligt högre än de svenska lönerna, men också att storleken på gapet varierar mycket mellan olika jobb. Gapet mellan svenska löner och EU-löner är störst på de lägsta nivåerna och minskar påtagligt längre upp i hierarkin.

Ett departementsråd tjänar i Sverige i genomsnitt 45 500 kronor i månaden. För motsvarande post inom Brysselbyråkratin utgår en lön på 98 000 svenska kronor. Departementsrådet tjänar alltså knappt hälften, 46 procent, av sin motsvarighet i Bryssel. Efter skatt betyder det närmare 65 000 i nettolön för en byråkrat på departementsrådsnivå i Bryssel mot knappt 27 000 kronor i Sverige.

Högsta generaldirektörlönen i Sverige betalas av Vägverket, 111 500 kronor i månaden. Högsta lönen för en generaldirektör i EU-systemet är 141 500 kronor, ett gap på 30 000 kronor. Vägverkets generaldirektör ligger därmed drygt 20 procent efter sin motsvarighet i Bryssel, ett måttligt gap jämfört med de betydligt större skillnader som finns på lägre nivåer.

De tio bäst betalda generaldirektörerna som grupp har också ett betydligt mindre gap i förhållande till sina Bryssel-motsvarigheter än andra inom den svenska byråkratins maktelit. De ligger cirka 35 procent efter sina Bryssel-kollegor, medan en "genomsnittsnittlig" generaldirektör bara har hälften av en Brysellön.

Tabell 7 Löner i Sverige och EU 2002-2003

Löner i Sverige och EU 2002-2003			
	Lön i Sverige	Motsvarande EU-lön ⁷	Svensk lön i procent av EU-lön
Generaldirektör, bäst betald	111 500	141 500	79
Generaldirektörer, tio i topp	89 000	135 500	66
Statssekreterare	63 000	120 000	52
Generaldirektör, Genomsnitt	65 000	126 500	51
Departementsråd	45 500	98 000	46
Rättschef	53 000	120 000	44
Personalchef	44 500	105 000	43

Källa: EU-kommissionen, regeringskansliet och egna beräkningar.

⁶ En närmare beskrivning av EU:s lönesystem och hur jämförelsen med svenska löner är gjord finns på s 41-43.

⁷ De svenska lönerna är faktiska genomsnittslöner i slutet av 2002. Inplacering i EU:s lönetabell har gjorts med hjälp av två tjänstemän på regeringskansliet som arbetar med rekrytering av anställda till EU. Omräkning till kronor har skett till kurs 9,18, genomsnittskursen under våren.

Gapet mellan Sverige och EU ökar om man jämför lön efter skatt. Bäst betalde svenske generaldirektören tjänar 64 procent av EU-kollegans lön efter skatt. För jobben i regeringskansliet ligger lönen efter skatt på 40-45 procent av EU-lönen.

Tabell 8 Större skillnad efter skatt

Löner efter skatt i Sverige och EU 2002-2003			
	Lön i Sverige	Motsvarande EU-lön	Svensk lön i procent av EU-lön, efter skatt
Generaldirektör, bäst betald	56 000	87 500	64
Generaldirektörer, tio i topp	46 000	84 500	55
Statssekreterare	34 500	76 000	45
Generaldirektör, Genomsnitt	35 500	79 500	45
Departementsråd	27 000	65 000	41
Rättschef	30 000	76 000	40
Personalchef	26 500	69 000	38

Källa: EU-kommissionen, regeringskansliet och egna beräkningar.

Lönerna i toppen ökar mest

I Sverige har genomsnittslönerna för statligt anställda ökat med 26 procent mellan 1996 och 2002. Hur har då löneutvecklingen varit för makteliten i den svenska byråkratin, i regeringskansliet och hos myndigheterna? Utfallet varierar mellan grupperna. Man kan dock se en tydlig tendens till att makteliten på senare år haft en något snabbare löneutveckling än genomsnittet. Det gäller t ex departementsråd, rätts- och expeditionschefer, statssekreterare och de tio bäst betalda generaldirektörerna.

Vi jämförde lönerna för de tio bäst betalda generaldirektörerna 2002 med lönen för samma jobb sex år tidigare och fann att löneökningen låg på i genomsnitt 27 procent, något mer än genomsnittet för alla statsanställda.

**Tabell 9 Generaldirektörslön på de tio högst lönesatta myndigheterna.
Förändring 1996-2002**

Myndigheter, Generaldirektör 2002	Lön 2002	Ökning i procent från 1996
Vägverket	110 000	18
Banverket	95 000	24
Rikspolisstyrelsen	84 800	67
Invest in Sweden Agency	84 000	17
Luffartsverket	87 000	16
Smittskyddsverket	83 000	28
Riksskatteverket	77 000	19
Riksförsäkringsverket	75 000	27
Ams	82 000	38
Konkurrensverket	70 000	30
Genomsnitt	84 780	27

Källa: Regeringskansliet, Dagens Nyheter 2002-03-19 och 1996-07-04 och respektive myndighet.

Departementsråden är den grupp som haft den bästa löneutvecklingen inom toppbyråkratin 1996-2002, bland annat som följd av en omorganisation. Lönerna inom regeringskansliet har ökat snabbare än generaldirektörernas löner. Den genomsnittliga löneökningen 1996-2002 för hela gruppen generaldirektörer ligger t o m lägre än genomsnittet för samtliga statsanställda.

Tabell 10 Löneökning mellan åren 1996 – 2002

Löneökning i procent 1996-2002	
Departementsråd	34
Rätts- och expeditionschefer	31
Statssekreterare	28
Generaldirektörer, tio i topp	27
Statstjänstemän i genomsnitt	26
Generaldirektörer i genomsnitt	21

Källa: Regeringskansliet, Arbetsgivarverket och Dagens Nyheter 2002-03-19 och 1996-07-04

EU:s lönemodell

För att undvika årliga diskussioner om de EU-anställdas löner utarbetades i början av 1990-talet en modell för hur löneökningarna ska beräknas. Målet är att lönerna inom EU ska öka i takt med reallöneökningarna för genomsnittet av statstjänstemän i medlemsländerna.⁸

Lönerna i EU:s lönetabell räknas varje år upp med inflationen i Bryssel plus den genomsnittliga reala löneökningen i medlemsländerna. För att få denna formel fastlagd fick de EU-anställda dock acceptera en genomsnittlig minskning av löner

⁸ Uppgifterna om EU:s lönemodell 1991-2002 ur "Careers, pay and pensions in the European institutions" EU-kommissionen 2002.

och pensioner med 4,2 procent. I praktiken har därför lönetabellerna under 1990-talet räknats upp med ett något mindre belopp än medlemsländernas byråkratlöner.

Å andra sidan finns en kraft som drar åt andra hållet. Vartannat år flyttas nämligen en anställd automatiskt upp ett steg i lönetabellen tills man nått översta steget i sin löneklass. Det innebär löneökningar på motsvarande 5 000- 6 000 kronor i månaden på de tre översta nivåerna i EU-byråkratin, vilket motsvarar en årlig löneökning på cirka 2 procent som läggs ovanpå justeringen av tabellönen. I praktiken betyder det att de EU-anställdas löner ökar snabbare än vad som framgår av de officiella lönetabellerna.

Mellan 1991 och 2002 räknar kommissionen med att tabellönerna ökade med nästan 24 procent. Under den kortare perioden 1996-2002 ökade lönerna för den byråkratiska makteliten i Sverige betydligt snabbare. Löneökningarna för de flesta grupper låg mellan 27-34 procent. De svenska byråkraterna har alltså minskat gapet till EU-lönerna under denna tid.

Internationell nivå på EU-löner

Att EU-lönerna är högre än i Sverige betyder inte att EU:s löner är högre än i andra internationella organisationer. Kommissionen lät själv genomföra en jämförelse år 2000 och kom då fram till att EU:s löner och förmåner netto ligger på ungefär samma nivå som i andra internationella organisationer, men lägre än i multinationella företag och lägre än på motsvarande poster inom medlemsländernas Bryssel-ambassader.

Studien fann också att i fyra jämförda medlemsländer låg nettoförmånerna i den statliga förvaltningen på mellan 43-71 procent av EU-lönerna. Spannet mellan olika länder var stort. Förmånerna i Frankrike låg till exempel på 94 procent av EU-nivån medan de i Danmark bara var 44 procent.⁹

1000 svenskar jobbar i EU

Sammanlagt finns cirka 30 000 anställda i EU-institutionerna. Av dessa var cirka 1 000 svenskar. Den största enskilda arbetsgivaren är EU-kommissionen där 572 svenskar arbetade i april 2003. Merparten av dessa var handläggare, assistenter och översättare.

Sammanlagt fem svenskar är inplacerade på A 1-nivå, den högsta löneklassen i EU-systemet. En är generaldirektör för fiskefrågor, en är generaldirektör i EU:s ministerråd, två finns i EG-domstolen och en i EU:s revisionsrätt. I de tre högsta löneklasserna A1-A3, som innehåller lägst avdelningschefer, arbetar 27 svenskar inom EU-kommissionen.

⁹ "Comparative Study of the Remuneration of Officials of the European Institutions" EU-kommissionen juni 2000

Tabell 11 Vad arbetar svenskarna med?

Svenskar i EU-kommissionen 2003	
A-löner (handläggare/chefer)	245
B-löner (handläggare/assistenter)	102
C-löner (assistenter)	127
D-löner (tekn och administrativ pers)	5
L-löner (översättare)	93
Totalt	572

Källa: UD

Hur jämföra Brysselbyråkraternas löner med elitbyråkraterna i Sverige?

Att jämföra svenska förvaltningslöner och EU-löner är svårt eftersom det handlar om två väldigt olika lönesystem. De tre viktigaste skillnaderna är lönesystemets struktur, skattenivån och de sociala avgifterna.

Lönestruktur. I Sverige är lönen i stort sett all den ersättning som betalas ut till de anställda. De förmåner som förekommer vid sidan av lönen uppgår normalt till försumbara belopp. Inom EU är baslönen bara utgångspunkten för den totala ersättning som betalas till de anställda. Utöver baslönen förekommer flera tillägg – utlandstillägg, hushållstillägg, barntillägg och utbildningstillägg - som kan uppgå till 20-25 procent av baslönen.

Skattenivån. Anställda vid EU-institutionerna betalar en särskild EU-skatt, som ligger väsentligt lägre än skattenivån i Sverige.

Sociala avgifter. I Sverige betalar arbetsgivaren in de sociala avgifterna som finansierar pension och sjukförsäkring. Inom EU betalar medlemsländerna bara två tredjedelar av avgiften, resten får den anställde själv betala (men erhåller också generösa förmåner).

Tillsammans gör dessa skillnader att det är mycket svårt att jämföra svenska löner och EU-löner rakt av. Ingen jämförelse kan ge en fullständig bild eftersom den enskildes personliga situation påverkar löner och förmåner inom EU-systemet.

Den jämförelse som redovisats i detta avsnitt bygger på bruttolönen (baslönen), före och efter skatt (då räknas också den "tillfälliga" avgiften in som skatt för brysselbyråkraterna). Jämförelsen bortser då visserligen från de generösa lönetilläggen i EU - men också från de extra kostnader som uppstår vid utlandstjänstgöring. Likaså bortses från de drygt 10 procent av baslönen som brysselbyråkraterna betalar in i pensions- och sjukförsäkringsavgifter. Denna avgift minskar deras disponibla inkomst, men samtidigt byggs, med avgifter inbetalda av medlemsstaterna, upp pensionsförmåner som är betydligt generösare än motsvarande svenska.

Här nedan följer en mer detaljerad redogörelse för EU:s löner, skatter och förmåner.

Baslön

EU:s baslöner är uppbyggda i ett system med löneklasser för olika grupper anställda. Handläggare och chefer finns i lönegrupp A. Assistenterna som också är handläggare finns i lönegrupp B. Sekreterare/assistenter i lönegrupp C. Övrig personal i lönegrupp D. Översättare och tolkar finns i lönegrupp L.

Varje grupp är indelad i olika nivåer. I lönegrupp A finns till exempel åtta nivåer. Inom varje nivå finns ett antal steg. Anställda flyttas mer eller mindre automatiskt upp ett steg vartannat år, vilket innebär att individen får ett lönelöft vartannat år, även om tabellönen inte höjs. Varje steg innebär ett lönepåslag på 4-5 procent. En diskussion pågår om en förändring av systemet mot mindre inslag av automatiska ålderspåslag.

Tillägg

Utöver baslönen kan tillägg utgå beroende på den anställdes personliga situation.

Det största tillägget är ett *allmänt utlandstillägg*, som utgår för den som arbetar utanför sitt hemland i EU-institutionerna. Tillägget ska kompensera för kostnader och svårigheter förknippade med att flytta till ett annat land och att leva i en främmande miljö.

Utlandstillägget är 16 procent, räknat inte enbart på baslönen utan på det högre belopp som inkluderar familje- och barntillägg.

Ett *hushållstillägg* på 5 procent av baslönen utgår till make/maka som har en inkomst lägre än 330 000 kronor om året.

Ett *barntillägg* ger 2 180 i månaden per barn under 18 år.

Ett *utbildningstillägg* betalas ut till föräldrar med barn inom skolsystemet. Tillägget är på max 1 900 per barn och månad (en tredjedel utgår till barn under 11 år, hälften till barn i grundskola och gymnasium och maxbeloppet för ungdomar i högre utbildning).

Skatt

Skatten för EU-tjänstemännen är generellt sett betydligt lägre än för motsvarande inkomster i Sverige.

EU-lönen belastas med EU-skatt på mellan 7,5–35 procent av inkomsten beroende på inkomstens storlek.

Utöver EU-skatten tas det ut en särskild avgift av varje anställd. Denna "tillfälliga" avgift som de EU-anställda betalat till EU-institutionerna sedan 1992 är i själva verket en extra skatt. Den innebär att ytterligare 3-5 procent av lönen går bort.

Den som tjänar 50 000 kronor i månaden betalar t ex 10 700 kronor i skatt, vilket motsvarar en skatteprocent på 21,5 procent. I Sverige är skatten på en 50 000-kronorsinkomst 21 200 kronor och motsvarar 42 procent. Den som tjänar 100 000 kronor betalar 34 400 kronor i skatt i EU, vilket motsvarar 34 procent, mot 49 000 kronor och 49 procent i Sverige.

Pension, sjukförsäkring.

I Sverige betalar arbetsgivaren in socialförsäkringsavgifter bland annat för pensioner och sjukförsäkring. Det är pengar som inte påverkar den utbetalda lönen men innebär ett minskat löneutrymme.

I EU betalar den anställde själv en tredjedel av socialförsäkringskostnaderna. Den största avgiften är 8,25 procent av baslönen till pensionsförsäkring och 1,7 procent till sjukförsäkring. Sammanlagt uppgår avgifterna till 10,05 procent av baslönen.

Avgiften är en reell utgift för de anställda och minskar deras disponibla inkomster. Samtidigt betalar medlemsländerna in två tredjedelar av pensions- och sjukförsäkringsavgiften till den mycket generösa pensions- och sjukförsäkringen. De EU-anställda garanteras bland annat 70 procent av slutlönen i pension. Full pension utgår efter 35 år. Men redan efter 10 år i EU-tjänst får den anställde motsvarande 20 procent av slutlönen i pension.

Bilaga 1 Om rapportserien Maktelitens inkomstutveckling

Detta är femte rapporten i LOs rapportserie Maktelitens inkomstutveckling. Den första rapporten, Eliternas återkomst, kom 1999 och beskriver inkomstutvecklingen åren 1950-1995 för 200 elitpositioner i det svenska samhället. I Eliterna mot nya höjder och Eliterna flyger högre från 2000 respektive 2001 följde vi upp inkomstutvecklingen för de 200 positionerna fram till inkomståret 1999.

I Näringslivet ökar takten som kom 2002 begränsade vi oss till grupperna näringslivet och folk- och förtroendevalda, och i år, 2003, till den demokratiska eliten samt elitpositioner inom statsbyråkratin.

Flera av rapporterna innehåller förutom uppföljningen av vårt grundmaterial också andra, särskilda granskningar av inkomstutvecklingen för olika maktgrupper.

Makteliten

Vilka ingår i den svenska makteliten? Begreppet maktelit används ofta för att beskriva de mäktigaste och rikaste i ett land, men det finns ingen vetenskaplig eller allmänt accepterad metod att avgränsa den här kretsen. Därför går det inte att göra ett urval med vanliga statistiska metoder. Alla eliturval är i viss mån subjektiva, så även vårt.

Begreppet "maktelit" introducerades på 1950-talet av den amerikanske samhällsforskaren Charles Wright Mills och syftade på den krets av människor som styr eller på ett avgörande sätt påverkar samhällsutvecklingen i ett land. Enligt Mills har makteliten i praktiken mer makt än den representativa demokratin och formar sina egna värderingar och normer utan hänsyn till det omgivande samhället.

Ur demokratisynpunkt är det viktigt att ha kunskap om hur inkomstskillnaderna mellan vanliga medborgare och samhällets elit ser ut. Inkomstskillnaderna påverkar människors livsstil och värderingar. Självklart spelar det roll om de som har mest makt och inflytande i vårt samhälle och som tar beslut som berör allt från den enskildes ekonomi till samhällsutvecklingen i stort har mycket högre inkomster än de som påverkas av dessa beslut.

Det är också viktigt att följa hur skillnaden i inkomst mellan eliten och vanliga löntagare förändras över tiden. En trendmässig ökning eller minskning av inkomstskillnaden säger något om vårt samhälle och hur väl vi klarar målen om att utjämna klyftor och öka jämlikheten.

Urval och metod

I vårt urval har vi begränsat oss till "den anställda eliten", det vill säga elitpositioner som bygger på ett anställningsförhållande och ger en löneinkomst. Detta för att jämförelsen med lönen för industriarbetaren ska vara relevant. Kretsen stora kapitalägare brukar räknas till makteliten men finns alltså inte med i vårt urval, inte heller högavlönade idrottsstjärnor eller andra "kändisar".

Vårt urval har i viss mån styrts av ambitionen att få fram en inkomstserie som börjar år 1950. Vi har i första hand valt positioner som funnits hela denna tidsperiod. Vissa positioner som inte fanns 1950 har lagts till efter hand. Det gäller bland annat gruppen media, där positionerna som chef för SVT och TV 4 tillkommit.

Fokus i vår undersökning ligger på inkomstutvecklingen för de positioner inom makteliten vi valt att följa, inte de personer som respektive år innehar positionen.

Källor

Namn och personuppgifter på de personer som innehade granskningspositionerna respektive år har vi hämtat från årsredovisningar, arkiv eller andra offentliga källor eller genom att kontakta företagen eller verksamheterna själva. Därefter har vi fått fram den taxerade inkomsten via offentliga register hos skattemyndigheten.

Maktgrupperna

För att få fram vårt ursprungsurval definierade vi elva tunga maktgrupper i vårt samhälle och valde 10-50 positioner ur respektive grupp, sammanlagt 200 positioner. De elva maktgrupperna har vi i en del beräkningar sammanfört till tre huvudgrupper, demokratiska eliten, byråkratiska eliten och näringslivet.

Den största av de elva grupperna är näringslivet med 50 positioner, övriga innehåller 10 - 28 positioner. Dessa tio maktgrupper är var för sig för små för att det ska gå att dra några slutsatser om inkomstförändringar. Därför har vi i vår rapportserie sammanfört dem till tre huvudgrupper, den *byråkratiska* och den *demokratiska* eliten samt *näringslivet* (som ju inte är med i årets rapport).

Den demokratiska eliten består av folk- och förtroendevalda inom politiken, fackföreningsrörelsen och folkrörelserna och intresseorganisationer. I den byråkratiska eliten ingår höga chefer inom statlig och privat verksamhet, utom börs VDar.

Demokratiska eliten:

Maktgrupperna Regering/riksdag och Folkrörelser, samt delar av grupperna Arbetsmarknadens parter (alla förtroendevalda) och Kommunerna (de högsta politikerna). Sammanlagt 60 positioner.

Byråkratiska eliten

Maktgrupperna Statlig verksamhet, Kommunala bolag, Överhetssamhället, Universitet/forskning, Ekonomer och Media, delar av maktgrupperna Arbetsmarknadens parter (ej förtroendevalda), kommunerna (högsta tjänstemännen). Sammanlagt 90 positioner

Industriarbetarlönen

Skälet till att vi valt just industriarbetarlönen som jämförelse är att denna lön finns redovisad i den offentliga lönestatistiken hela vår undersökningsperiod, ända från 1950.

För industriarbetarlönen har vi använt oss av Statistiska centralbyråns årliga redovisning av denna lön. För år 2001 var den 228 598 kronor om året, eller 18 861 kronor i månaden (årslönen divideras med 12,12).

Genomsnittsinkomst och inkomsttak

I våra beräkningar för hela grupper använder vi genomsnittsinkomsten, det vill säga den sammanlagda inkomsten för positioner i gruppen delat med antalet positioner. Vi får då en bild av inkomstläget för gruppen som helhet.

Nackdelen med denna metod är att enskilda positioner kan få ett mycket stort genomslag. Det gäller särskilt när beräkningarna, som i vårt fall, bygger på ett litet urval. Om en enskild person ett undersökningsår har kraftigt högre eller kraftigt lägre inkomst än övriga i gruppen kan genomsnittsinkomsten ge en något missvisande bild av gruppens inkomstläge. Vi har därför valt att införa ett "inkomsttak" på maximala 200 industriarbetarlöner för att inte enskilda, extremt välbetalda positioner ska få ett orimligt stort inflytande på slutresultatet. I tidigare rapporter har det funnits positioner inom näringslivet som nått upp till den nivån. Ingen av de positioner vi granskat i denna rapport har så höga inkomster.

De elva maktgrupperna:

Näringslivet

50 positioner

Näringslivet representeras i vår undersökning av 50 positioner inom sju branscher - verkstad, stål, bygg, papper, försäkringsbolag/finansverksamhet/banker, handel samt en grupp "övriga".

Företagen är de största inom sina branscher respektive undersökningsår, mätt i antal anställda i Sverige och utomlands.

I de fall då VDN skattar utomlands har vi valt den högste Sverigechefen. Företaget har då listats efter antalet anställda i Sverige.

Ej med i årets undersökning.

Regering och riksdag

22 positioner

Landets högsta politiska företrädare tillhör naturligtvis makteliten.

Vi har valt ut 25 viktiga poster: Statsministern, fem tunga ministerposter, talmannen, två statssekreterare, ordförandena i tre tunga utskott, partiledarna för de fem riksdagspartier som funnits med sedan 1950, partisekreteraren för socialdemokraterna samt tre suppleanter i det tunga finansutskottet.

Statsministern, Utrikesministern
Finansministern, Socialministern
Försvarsministern, Näringsministern,
Talmannen

Kabinettssekreteraren UD
Statssekreterare finansdepartementet, 1
position
Statssekreterare försvarsdepartementet, 1
position

Ordföranden finansutskottet
Ordföranden konstitutionsutskottet
Ordföranden miljö- och jordbruksutskottet

Partiledarna för
Moderaterna, Centern, Folkpartiet
Vänsterpartiet, Socialdemokraterna

Partisekreteraren Socialdemokraterna

Tre suppleanter i finansutskottet

Arbetsmarknadens parter

29 positioner

I Sverige har parterna på arbetsmarknaden en viktig roll. Deras främsta företrädare bör därför räknas till makteliten.

Vi har med ordförandena i de tre fackliga centralorganisationerna LO, TCO och Saco och de åtta största förbunden, samt LOs förste vice ordförande. Vidare ordföranden och VDn i de privata arbetsgivarnas huvudorganisation SAF, ett par tunga SAF-förbund, de två stora offentliga arbetsgivarorganisationerna samt Industriförbundet och ekonomiansvariga i LO, Metall, SIF, CF, SAF, VI och Kommunförbundet.

SAF ombildades under 2001 till svenskt Näringsliv. Inkomst- och organisationsuppgifter i denna rapport gäller därför år 2000. Detta för att vi ska få ett helt inkomstår för positionerna.

Ordförandena i huvudorganisationerna
LO, TCO, Saco, SAF

LOs förste vice ordförande
SAFs VD

LO-förbunden
Metall, Kommunal, Byggnads
Handels

TCO-förbunden
Handelstjänstemannaförbundet
Statstjänstemannaförbundet
SIF

SACO-förbundet
Civilingenjörerna, CF

SAF-förbunden
Sveriges verkstadsindustrier, VI
Svensk Handel, Sveriges Byggingustrier,

VD Industriförbundet

Arbetsgivarorganisationerna
Landstingsförbundet
Kommunförbundet

Ekonomiansvariga i
LO, SAF, Metall, SIF, CF
VI, Kommunförbundet

Statliga verksamheter

10 positioner

Till denna grupp har vi valt ut posten som generaldirektör/VD för tio välkända statliga bolag, verk och styrelser.

Kommunerna

20 positioner

I denna grupp ingår den högste politikern och högste tjänstemannen i landets tio största (mätt i antal invånare) kommuner respektive undersökningsår. Kommunerna år 2001 är Stockholm, Göteborg, Malmö, Uppsala, Linköping, Västerås, Örebro, Norrköping, Hälsingborg och Jönköping.

Riksbanken
Posten
Telia
Statens Järnvägar
Vägverket
Vin och Sprit AB
Vattenfall
Riksrevisionsverket
Apoteket AB
Riksskatteverket

Kommunala/landstingskommunala verksamheter

12 positioner

Till den här maktgruppen har vi valt ut den högst ansvarige för områdena bostäder, socialvård, trafik och sjukvård i Stockholm, Göteborg och Malmö.

Vi vill med den här indelningen få en bild av löneutvecklingen inom olika sektorer av den kommunala och landstingskommunala verksamheten.

Ej med i årets undersökning

Överhetssamhället

10 positioner

I den här gruppen har vi samlat höga positioner inom vad som kan kallas det traditionella överhetssamhället - hovet, domstolarna, kyrkan, militären och ambassaderna. I våra tidigare rapporter har kungen ingått i denna grupp. Kungen har inkomster av kapital men inga inkomster av tjänst. Vi har från och med denna rapport valt att inte ha med kungen i vår rapportserie. I de beräkningar vi visar från tidigare undersökningar har vi också uteslutit de kungliga inkomsterna.

Media

15 positioner

Till den här gruppen har vi valt ut chefredaktörerna för landets två största dagstidningar, Dagens Nyheter och Aftonbladet, och de två största affärstidningarna Veckans Affärer och Dagens Industri. I redovisningar för hela undersökningsperioden finns affärstidningarna med från undersökningsåret efter det år de startades.

I gruppen ingår vidare fem chefer inom etermedia: radio- och TV-chefen, cheferna för Ekot och Aktuellt samt program-chefen vid TV 3. Även när det gäller TV har vi med positionerna undersökningsåret närmast efter verksamheterna startade. Vidare de sju journalister/ publicister som respektive undersökningsår betytt mest för debatten och påverkat opinionen mest. Vi menar att enskilda journalister kan få ett sådant inflytande över debatten att de kan räknas till makteliten.

För att få fram detta urval har vi använt oss av vad som brukar kallas "anseendemetoden", det vill säga en krets respekterade och välkända kollegor i branschen har gjort urvalet.

Ej med i årets undersökning

Universitets/forskarvärlden

10 positioner

I denna grupp ingår rektorerna för högskolor och universitet med lite olika inriktning och i olika delar av landet: Uppsala universitet, Handelshögskolan, Konstfack och Karolinska Institutet i Stockholm samt Chalmers tekniska högskola i Göteborg.

Vidare ingår prefekten/chefen för institutionen för socialt arbete/socialhögskolan vid universitetet i Stockholm, nationalekonomiska institutionen vid universitetet i Uppsala och Stockholm och institutionen för företagsekonomi samt juridiska institutionen vid universitetet i Lund.

Riksmarskalken
Ambassadörerna i
London och
Washington
Ordförande HD
President Svea
hovrätt
Ärkebiskopen
Biskopen i Lund
ÖB
Chefen för armén
Riksåklagaren

Chefredaktör för
Dagens Nyheter
Aftonbladet
Veckans Affärer
Dagens Industri

Chef för
Aktuellt
Dagens Eko
Sveriges Radio
Programchef TV 3

Fem namnkunniga
journalister

Rektor för
Chalmers
Handelshögskolan
Stockholm
Karolinska institutet
Konstfack
Socialhögskolan
Uppsala Universitet

Professor/prefekt/chef
för
Nationalekonomiska
institutionen, Uppsala
Universitet
Institutionen för
företagsekonomi, Lunds
Universitet
Juridiska institutionen,
Lunds Universitet

Ej med i årets undersökning

Ekonomer

10 positioner

Ekonomerna är den yrkeskår som det senaste decenniet starkast uttalat sig för en nedväxling av den svenska löneökningstakten. Självklart är det då intressant att se hur deras egna löner har utvecklats. Ekonomerna är också en grupp som under senare år kraftigt stärkt sin ställning inom makteliten.

Vi har till den här gruppen valt cheferna för Börsen och finansinspektionen, chefsekonomerna vid Nordbanken, Handelsbanken och SE-banken samt vid LO, TCO, Saco och SAF samt Industriförbundet.

Ej med i årets undersökning.

Folkrörelseorganisationer

11 positioner

Folkrörelserna är viktiga opinionsbildare i vårt land, och de som leder dem bör därför räknas till makteliten.

Vi har till den här gruppen valt fyra arbetarrörelseorganisationer (ABF, HSB, Folkets hus Riksorganisation och Hyresgästernas Riksförbund), tre idrottsorganisationer (Fotbolls- Friidrotts- och Riksidrottsförbundet), nykterhetsorganisationen IOGT/NTO, hjälporganisationen Röda Korset samt Lantbrukarnas Riksförbund, LRF och KF.

ABF
HSB
Hyresgästernas Riksförbund
Folkets Hus Riksorganisation
Fotbollsförbundet
Riksidrottsförbundet
Friidrottsförbundet
Röda Korset
IOGT/NTO
LRF
KF

Bilaga 2 Makteliten 2001

Makteliten 2001

SAMTLIGA POSITIONER I VÅR UNDERSÖKNING

MAKTELITGRUPP POSITION	INKOMST AV TJÄNST ELLER TILLFÄLLIG FÖRVÄRVSVERKS AMHET	KOMMUNALT TAXERAD INKOMST	SAMMANRÄKNAD NETTOINKOMST
REGERING/RIKSDAG			
Statsminister	1 178 050	1 178 000	1 184 289
Utrikesminister	1 008 545	1 002 200	983 084
Finansminister	929 455	929 400	909 438
Socialminister	997 916	961 000	929 456
Försvarsminister	933 138	933 100	935 598
Näringsminister	941 425	941 400	882 719
Kabinettssekreterare UD	762 182	730 000	749 435
Statssekreterare finansdepartementet	791 557	771 100	755 389
Statssekreterare försvarsdepartementet	759 795	741 400	753 547
Talman	1 188 553	1 188 500	1 132 063
Ordförande finansutskottet	849 790	812 800	859 258
Ordförande konstitutionsutskottet	1 155 911	1 132 000	1 092 316
Ordförande miljö- och jordbruksutskottet	623 535	623 500	603 480
Partiledare Moderaterna	1 146 593	1 146 500	1 226 079
Partiledare Centerpartiet	600 382	593 800	581 537
Partiledare Folkpartiet	735 769	735 700	723 768
Partiledare Vänsterpartiet	498 218	479 700	556 003
Partiledare Socialdemokraterna	1 178 050	1 178 000	1 184 289
Partisekreterare Socialdemokraterna	736 656	736 600	768 914
1:e suppleant finansutskottet	511 504	491 500	457 668
2:e suppleant finansutskottet	462 208	459 100	449 850
3:e suppleant finansutskottet	528 907	528 900	511 026
ARBETSMARKNADENS PARTER			
SAF-ordförande	6 805 375	6 805 300	16 791 971
SAF, VD	2 974 347	2 939 700	2 996 481
SAF, förhandlingschef	1 863 757	1 827 100	2 195 577
SAF, ekonomichef	505 032	499 200	480 523
Sveriges Verkstadsindustrier, VD	1 850 421	1 813 800	1 833 313
VI, ekonomichef	791 108	764 700	782 790
Svensk Handel, VD	1 955 348	1 945 100	1 972 910
Sveriges Byggindustrier, VD	1 289 637	1 289 600	1 264 123
Industriförbundet, VD	2 320 193	2 320 100	2 582 364
Kommunförbundet, direktör	1 608 872	1 571 900	1 519 221
Kommunförbundet, ekonomichef	749 038	746 000	649 271
Landstingsförbundet, VD	1 141 729	1 141 700	1 002 204
LOs ordförande	951 434	951 400	847 042
LOs förste vice ordf	797 272	797 200	805 245
LOs ekonomichef	1 012 861	1 012 800	1 047 394
Metall, ordförande	1 068 029	1 068 000	1 085 746
Metall, ekonomichef	529 844	502 000	553 970

MAKTELITGRUPP POSITION	INKOMST AV TJÄNST ELLER TILLFÄLLIG FÖRVARVSVERKS AMHET	KOMMUNALT TAXERAD INKOMST	SAMMANRÄKNAD NETTOINKOMST
Byggnads ordförande	850 531	850 500	822 580
Elektrikerförbundet, ordförande	613 868	611 400	595 881
Fastighetsanställdas förb, ordf	861 084	861 000	811 903
Grafiska fackförbundet, ordf	571 696	571 600	549 077
Handels, ordförande	838 054	838 000	790 767
Hotell&Restaurangfacket, ordf	637 167	637 100	597 888
Industrifacket, ordförande	575 245	575 200	566 631
Kommunal, ordförande	784 295	784 200	749 394
Sv Livsmedelsarbetarförb, ordf	612 772	612 700	601 166
Sv Musikerförbundet, ordf	423 435	397 600	466 071
Sv Målarförbundet, ordf	605 908	605 900	612 557
Sv Pappersindustriarbetarförb, ordf	603 736	603 700	582 625
SEKO, ordförande	771 234	762 200	744 487
Skogs- och Träfacken, ordf	558 824	554 700	567 496
Sv Transportarbetareförb, ordf	663 301	633 300	667 644
TCO, ordförande	1 192 250	1 172 200	1 180 587
SIF, ordförande	1 030 254	1 009 200	1 033 322
SIF, ekonomichef	539 216	536 500	507 897
HTF, ordförande	1 047 758	1 023 700	1 682 967
Statstjänstemännen, ordförande	753 965	743 500	725 612
SACO, ordförande	825 408	806 900	810 666
CF, ordförande	618 712	587 700	594 918
CF, ekonomichef	692 483	692 400	708 347

STATLIG VERKSAMHET

Riksbanken	2 881 186	2 881 100	2 762 701
Posten	3 904 075	3 904 000	3 414 736
Telia	5 843 826	5 823 800	5 858 861
SJ	2 239 922	2 239 900	2 154 262
Vägverket	1 283 214	1 246 600	1 324 324
Vin & Sprit	2 927 035	2 925 800	2 852 198
Vattenfall	4 639 515	4 639 500	4 056 845
Riksrevisionsverket	1 034 713	1 034 700	1 060 829
Apoteket AB	1 984 491	1 955 400	1 955 140
Riksskatteverket	1 026 456	1 016 400	994 568

KOMMUNER

KS ordförande Stockholm	1 068 811	1 045 100	1 022 132
Stadsdirektör Stockholm	1 108 504	1 108 500	1 105 968
KS ordförande Göteborg	1 039 905	1 019 600	1 043 863
Stadsdirektör Göteborg	1 109 145	1 109 100	1 090 471
KS ordförande Malmö	1 274 752	1 239 800	1 178 059
Stadsdirektör Malmö	929 561	911 100	964 225
KS ordförande Uppsala	624 504	624 500	597 293
Stadsdirektör Uppsala	736 782	700 300	761 611
KS ordförande Linköping	549 313	531 000	514 583
Kommundirektör Linköping	793 840	757 200	768 871
KS ordförande Västerås	792 489	792 400	788 229

MAKTELITGRUPP POSITION	INKOMST AV TJÄNST ELLER TILLFÄLLIG FÖRVÄRVSVERKS AMHET	KOMMUNALT TAXERAD INKOMST	SAMMANRÄKNAD NETTOINKOMST
Stadsdirektör Västerås	773 665	755 600	753 993
KS ordförande Örebro	565 576	541 500	538 318
Kommundirektör Örebro	737 891	737 800	485 844
KS ordförande Norrköping	551 164	540 200	554 116
Kommundirektör Norrköping	709 511	709 500	509 330
KS ordförande Helsingborg	428 100	431 000	884 903
Kommundirektör Helsingborg	760 197	748 100	673 732
KS ordförande Jönköping	592 720	592 600	623 388
Stadsdirektör Jönköping	680 205	678 200	671 517

ÖVERHETSSAMHÄLLET

Kungen ¹⁰	0	0	24 678 737
Riksmarskalken	1 331 083	1 331 000	1 557 227
Ambassadör i London	610 716	596 100	641 788
Ambassadör Washington	668 124	636 200	877 032
Ordförande HD	2 113 931	2 113 900	2 060 922
President Svea Hovrätt	1 091 305	1 054 700	1 087 883
Riksåklagaren	985 059	980 200	948 556
Ärkebiskopen	843 283	843 200	878 815
Biskop i Lund	737 543	732 700	632 199
ÖB	1 039 434	1 034 900	1 021 122
Arméinspektören	697 708	673 700	692 422

FOLKRÖRELSEORGANISATIONER, VD, ORDF. ELLER MOTSV.

ABF	635 360	635 300	597 606
Folkets Hus Riksorganisation	697 300	650 200	683 701
Fotbollsförbundet	930 486	896 000	941 880
Friidrottsförbundet	567 234	561 200	531 934
HSB	958 191	921 500	923 982
HRF	865 527	865 500	854 867
IOGT/NTO	753 524	753 500	728 733
KF	6 012 111	6 012 100	5 359 179
LRF	2 319 092	2 281 900	1 462 371
Riksidrottsförbundet	944 118	907 200	842 333
Röda Korset	934 286	917 400	927 784

FONDFÖRVALTARE

Aktie-Ansvar AB	1 127 600	1 092 600	1 496 556
Aktiesparinvest AB	1 348 846	1 345 200	1 258 551
Alfred Berg fonder AB	2 051 259	2 051 200	2 056 165
AMF Pension Fondförvaltning AB	1 075 014	1 038 400	1 874 236
Aragon Fonder AB	2 913 865	2 913 800	3 636 572
Banco Pensionsfonder AB	3 481 245	3 448 600	3 402 714

¹⁰ Kungen är inte med i årets urval, men vi redovisar ändå hans inkomst i den här tabellen.

MAKTELITGRUPP POSITION	INKOMST AV TJÄNST ELLER TILLFÄLLIG FÖRVÄRVSVERKS AMHET	KOMMUNALT TAXERAD INKOMST	SAMMANRÄKNAD NETTOINKOMST
Carnegie Fond AB	21 774 477	21 774 400	24 053 943
Catella Fondförvaltning AB	974 895	974 800	13 345 230
CB Asset Management AB	496 451	496 400	526 054
Cicero Fonder AB	0	13 500	0
Didner & Gerge Fonder AB	702 500	667 300	852 955
Enter Fonder AB	720 000	720 000	724 055
Erik Penser Fonder AB	973 748	973 700	956 752
Firstnordic Fonder AB	809 885	801 300	712 574
Folksam Fond AB	2 415 100	2 378 200	2 446 276
Handelsbanken Fonder AB	2 898 475	2 898 400	2 761 380
HQ.SE Fonder AB	1 468 152	1 431 700	3 350 324
SEB Fondförvaltning AB	4 516 003	4 518 900	4 372 846
KPA Fonder AB	1 065 400	1 035 400	1 087 562
Länsförsäkringar Fonder AB	1 218 160	1 211 300	1 144 082
Nordea Fonder AB	3 866 593	3 866 500	3 602 577
Robur Fonder AB	5 698 719	5 698 700	5 763 118
Salus Ansvar Öhman Fonder AB	1 521 614	1 509 600	1 490 950
SEB Trygg Fonder	4 847 678	4 847 600	3 908 724
Sjunde AP-fonden	2 247 057	2 240 200	2 235 469
Skandia Fonder AB	843 189	843 100	811 326
SPP Fonder Aktiefbolag	2 898 475	2 898 400	2 761 380
Svenska Kyrkans Fondaktiefbolag	1 824 853	1 788 000	1 781 334